

ERDŐSZENTGYÖRGYI FIGYELŐ

Kulturális és közéleti lap

XVII. évfolyam

4. (173.) szám

2018. július-augusztus

Ára 2 lej

► Szente B. Levente verseiből

Pipacsok

pipacsok alszanak –
könyvlapok között
nyáremlék.

A Küküllő

nyaranta a Küküllő:
régi sebhelyeket nyaldos –
köemlékek sincsenek.

Kerültünk

Bözödújfalusi helyén
emlékek szanaszét –
emlékoszlopra kerültünk.

FOTÓ: TAR ANDRÁS, 2018

Bözödújfalusi tó

Atlantisz harangoz

Bözödújfalusi emlékére

► Kovrig Magdolna

*Mint Atlantisz, a rég elsüllyedt ország,
Halljátok? Erdély harangoz a mélyben.
Elmerült székely faluk hangja szől
Halkan, halkan a tengerfenéken.
Magyar hajósok, hallgatózzatok,
Ha jártok ott fenn fürgeteges éjben:
Erdély harangoz, harangoz a mélyben.*

Reményik Sándor:
Atlantisz harangoz (1925)

Szemet gyönyörködtető látvány! A ég-színké, mozdulatlan víztakaró, a körülötte zöldellő táj, a távolban kékellő hegyek, a messzeségben felsejlő települések látványa igazi idilli hangulatot áraszt. A táj, a csend, a nyugalom csalogatja a szemlélőt, hogy gyönyörködve megpihenjen a kék tó partján, és élvezze az örökszép természet csodáit. A civilizáció örült iramában, rohanásában megfáradt ember itt újból visszatérhet természetes közegébe, megtalálhatja az életéből olykor nagyon is hiányzó csendharmóniát. Ki ne töltene szívesen ebben a környezetben nyugalmas perceket, órákat, napokat?

A látvány csábító! De mi, a csillogó vízfelszín alól egy elsüllyedt kisvilág harangjainak szavát véljük hallani – a székely Atlantisz ha-

rangoz lelkünkben! Mi tudjuk, hogy az idilli kékség csalfá délibábja emberi sorsok tragédiáit rejti! A békességesnek tűnő tó hullámai alatt egy tündéri kis falu, Bözödújfalusi maradványai rejlenek: sok-sok ember bölcsőhelye, otthona, életének munkája, álma nyugszik a víz sima tükre alatt.

Mondják, azon a végzetes tavaszon, amikor a víz végleg ellepte a falut, a hazatérő fecskék hetekig köröztek a tó felszínén. Keresték a fészküket, otthonukat! Akárcsak az emberek! A fecskék bizonyára új fészket építettek maguknak, és a 180 család is, akiknek szülőházát, otthonát, boldog gyermekkorai emlékeit, virágzó gazdaságát elárasztotta a víz, új lakást kerestek magának a nagyvilágban! De a legtöbben – főleg az idősebbek – igazi fészkekre, igazi otthonra talán soha nem leltek. A lelkük, emlékeik, szülőföldjük elvesztésének fájdalmas sóhaja ott köröz most is a víz fölött, mint azon a tavaszon a fészküket veszített fecskék.

Ha a kéklő tó partján arrább sétál a gyanútlan látogató, szemébe ötlük egy különös emlékhely: a kopjafa-falu! Az elárasztott falu egykori utcáit követve minden családnak a házat kopjafa jelöli. A hajdani lakók vagy leszármazottaik ide térhetnek „haza”, hogy emlékezzenek az egykori otthonukra, életüknek egy-egy fájdalmasan szép szakaszára. E falu „utcáit” járva, a

zöldellő domb árnyékában egy félig felépített – vagy félig lebontott? – házfal körvonalai felférlelenek, rajta emléktábla meg néhány szimbolikus jel; az egykori falu vallási közösségeinek szimbólumai láthatók: a kereszt, a kehely, a kettős kereszt és a Dávid-csillag.

„Az emlékfalat – „siratófalat” – az elárasztott falu egykori szülőtte, Sükösd Árpád emeltette 1995-ben, a következő magyar és román nyelvű szöveggel: „A tó fenekén Bözödújfalusi nyugszik, 180 házának volt lakói szétszórva a nagyvilágban ma is siratják. A diktatúra gonosz végrehajtói lerombolták, és elárasztották, ezzel egy egyedülálló történelmi-vallási közösséget szüntettek meg, melyben különböző nemzetiségű és felekezetű családok éltek együtt évszázadokon át, egymást tisztelve, és szeretve, példás békeségben. Immár a katolikus, unitárius, görögkatolikus és a székely szombatosok fohászai örökre elnémultak. Legyen e hely a vallásbéké helye és szimbóluma.

A falu zaklattott múltja e tó tükre alatt véget ért. És mi nem tehetünk mást, mint meghalni a melyben nyugvó falu harangjainak fájdalmas üzenetét, emlékezni rá, és maradandó emléket állítani, hogy a következő nemzedékek se feledjék, mennyi bánatot rejt ez a kéken csillogó felszín...

► Kányádi Sándor verseiből

Tudod...

*Tudod
soha nem bántam meg,
hogy megszerettelek,
pedig felbolygatta ez a szeretet
az egész életem,*

*Tudod,
soha nem csalódtam benned,
pedig sokszor nem értettem
a cselekedetedet,
sokszor féltettelek,
leginkább magadtól féltettelek,*

*Tudod,
lassan fogynak körülöttem a dolgok,
a dolgaim,
vagy messzire kerülnek tőlem,
vagy csak én távolodok,
ahogy szakadoznak a szálak,
az érzés egyre jobban magához láncol,*

*Tudod,
mikor megkönnyezek valamit,
ami szép volt,
megvigasztal a gondolat,
hogy lakozik bennem egy csoda,
ami nem hagy el,
amit nem vehet el tőlem
sem az irigység
sem a rosszindulat,*

*Tudod,
ebből az érzésből táplálkozom,
miatta össze sem csuklom,
ha esek is, érte felállok,
ha sírok is elmosolyodok,
talán,
ha végleg elalszom,
érte akkor is felébrednek.*

Előhang

vannak vidékek gyönyörű
tájak ahol a keserű
számban édessé ízesül
vannak vidékek legbelül
szavak sarjadnak rétjein
gyopárként sziklás bércein
szavak kapaszkodnak szavak
véremmel rokon a patak
szívemben csörgedez csobog
télen hogy védjem befagyok
páncéлом alatt cincogat
jeget-pengető hangokat
tavaszok nyarak őszeim
maradékaim s őseim
vannak vidékek viselem
akár a bőrt a testemen
meggyötörtén is gyönyörű
tájak ahol a keserű
számban édessé ízesül
vannak vidékek legbelül (1982)

(1929-2018)

2 018. június 20-án, életének 90. évében, Budapesten elhunyt Kányádi Sándor.

1929. május 10-én született Nagyalambfalván. A középiskolát Székelyudvarhelyen végezte, majd beiratkozott a marosvásárhelyi Színházművészeti Főiskolára. A kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen szerzett magyar szakos tanári diplomát 1954-ben. Művészetéért több rangos elismerést kapott, többek között 1993-ban Kossuth-, 1994-ben Herder-, 1998-ban pedig Magyar Örökség díjat. 2004-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjével tüntették ki, 2009-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjét vehette át. 2002 óta volt a Magyar Művészeti Akadémia tagja, 2007-

ben a Magyar Írószövetség örökös tagjává választották.

Kányádi Sándort, kívánságának megfelelően, szülőfalujában, a Hargita megyei Nagyalambfalván helyezték örök nyugalomra 2018. július 7-én. Tisztelői, barátai július 6-án, pénteken éjjeli virrasztáson vehettek részt. A búcsúztatásra július 7-én, szombaton, 15 órakor került sor a nagyalambfalvi református templomban. Az ökumenikus egyházi szertartást a helyi református lelkész, Kányádi György Attila és Böjte Csaba ferences rendi szerzetes tartotta. A költő ravatalánál Dávid Gyula irodalomtörténész mondott emlékező beszédet. A szertartás után a család kertjében, szülei sírja mellett helyezték végső nyugalomra.

Holtomig ismeretlen

Édesanyám emlékére

*Mennyit egy maroknyi víz,
mennyit egy vonalnyi rajz
arcodból fölvilanthat;
holtomig ismeretlen
siratok, ha siratlak.*

*Olykor talán a málló
faldarab nyomán sejlő
véletlen-formált arc vagy;
holtomig ismeretlen
siratok, ha siratlak.*

*Máskor talán egy árnyék,
fű-, fa-, vagy virág-játék,
az is rád hasonlíthat;
holtomig ismeretlen
siratok, ha siratlak.*

*Földből és őszi égből,
talán fiam szeméből
naponta, minden percben;
siratlak holtomiglan,
holtomig ismeretlen. (1964)*

*Édeasanyja, László Julianna,
akit Kányádi Sándor 11 évesen,
1940-ben vesztett el*

„Kányádi az ötvenes évektől jelentette meg verseit, és íróként, szerkesztőként is egész életében az erdélyi irodalom fő sodrába tartozott. Örízte a verselés hagyományos módját, de megújította a formát is, miközben az állandóan változó világ modern életérzését tudta pontosan megszólaltatni. (...) Mint annyi magyar költő, ő is ihletett műfordító volt. Nagy román költők verseit ültette át magyarra, de újrafordította Goethét, Rilkrét is, (...) de talán a legfontosabb, hogy az erdélyi szász népköltészetet az ő fordításában lehet magyarul olvasni. Az előszóban tanárát idézi: „Századok óta élünk együtt, együtt kell élnünk, meg kell tanulnunk egymás nyelvét, hogy megismerhessük egymás kultúráját, hogy minél hosszabb ideig békességben éljünk ezen a Földön.” (Kelen Károly: Szabadok közé száll – Elhunyt Kányádi Sándor)

„Gyermekversein cseperedtünk fel, hiszen egyike volt a Napsugár legendás szerzőinek és szerkesztőinek, aki nemzedékeken át tanította az erdélyi magyarságot „madárnyelven” beszélni. Örök aforizmáját, miszerint „a vers az, amit mondani kell”, sosem tulajdonította el. Az érdem azé a kisdíáké volt, aki az anekdota szerint a maga természetes ösztönösségével fejtette meg a lényegét, amire a költő bácsinak nem volt bátorsága. Mondtuk a verseit, ha kellett, ha nem, mert ha egyszer beléjük szeretett az ember, többé nem lehetett azokból kiszerezni. (...) Az egyszervolt kis zsidók (...) az ő szája íze szerint szólaltak meg újra, „játsva magyarul”. Mert „aki megért/ s megértet/ egy népet/ megéltet”, vallotta szállóigévé szublimálódott körömversében, és aszerint cselekedett.” (Laczkó-Vass Róbert: Szavakon az emlékezet)

A költő és édesapja, Kányádi Miklós (1964)

„Milyen világ az, ahol „nem kellünk mi múltnak / nem kellünk mi mának / kivált jövődönnek / minket itt utálnak / nem kellünk mi testvér / sem itten sem ottan / a nemkellésekbe / beleszomorodtam...” – írta 1985-ben A bujdosni se tudó szegénylegény éneke című versében. (...) Egyszerű volt memorizálni azt a néhány sort, és gondolom, nem voltam ezzel egyedül. Könnyű volt megjegyezni, hiszen a költő pontosan azt mondta, amit mi, a nép gondoltunk, csak nem mertük hangosan kimondani, leírni még kevésbé. Helyettünk beszélt, ezért válhatott példaképpé. Ő volt a közérthető, ugyanakkor az eszményített költő, az olvasók rajongtak érte.” (Kozma Mária: „Ne kéne nyelvünk féltünkben lenyelünk...”)

„Kányádi Sándor (...) költészetének legfontosabb üzenete a szülőföld szeretetének a parancsa. A szülőföldé, amely nem elvont eszme, hanem a mindennapok valóságából, az emlékekből, az átöröklött hagyományokból formálódott, földrajzilag is behatárolható területen megvalósuló táj-kultúra-ember egysége. A költő pedig nem tett mást – ahogy mondani szokta –, mint leírta, amit látott.

A költő és hitvese, Tichy Magdolna a hatvanas évek elején

Csak hogy amit meglátott, és ahogyan leírta, abból a 20. század második felének legjelentősebb erdélyi magyar költői életműve és az egyetemes magyar irodalom kimagasló értéke született. (...) Költészetének azonban a nemzetiségi lét bár meghatározója, de nem kizárólagos értelmezője. (...) képessé vált egyetemesen is költészetét formálni a huszadik századi ember legfontosabb kérdéseit (...), amelynek része, számára legfontosabb része az erdélyi magyarság léte és sorsa. Költői világának közéletisége, életközelsége mellett (ellenére) még a diktatúra legtragikusabb évtizedeiből küldött „palackposta”-versek is elsősorban nyelvi, formai gazdagságukkal, művészségükkel, merész kísérletezésükkel, virtuozitásukkal hívták föl magukra a figyelmet. (...) Költészete töretlenül hiteles. (...) Mindenkor az általa teljességgel birtokba vett világról írt, arról, amelyikben teljességgel otthon volt. Az ív, amelyet költői pályájával megrajzolt, talán példa nélküli: a 19. században gyökerező líra szinte észrevétlenül válik huszadik századivá, a falusi, paraszti világ európai horizontúvá, egyetemessé; az egyszerű élménylíra bölcséleti, létfilozófiai költészeté.” (Pécsi Györgyi: Kányádi felségvizei)

„Volt egyszer egy költő, aki hitt a vers mondhatóságában, hitt a nyelv egyedülvalóságában, hitt a pontos fogalmazásban. Csupa korszerűtlen dologban hitt ez a költő. De ismerjük be, Kányádi Sándortól, a korszerűtlen, vagyis kortalan poétától talán éppen azt irigyeltük, hogy hitt abban a költőszerepben, amiben mi magunk már nem mertünk hinni. Propagálta is fáradhatatlanul a maga hitét, elsősorban a gyermekek között, iskoláról isko-

lára. (...) Kortalan ez a poézis, mert benne ismét egybecsukódik mindaz, amit a huszadik század esztétikája – annyi történelmi tragédia hatására – igyekezett elválasztani: költőt a költésztől, valóságot a verstől. (...) A Fától fáig nemcsak a két világháború közti Dsida vagy Áprily, hanem a Kányádinál is fiatalabb Szilágyi Domokosék törekvéseiből is felhasználja mindazt, ami később maradandónak bizonyul. Térben, időben, irányzatokban is érzékeny összegezés az egyébként nagyon fegyelmezett, nagyon takarékos Kányádi-költészet. (...) Lehet-e vajon többet mondani a szülőföldről annál, hogy: „a szívem kolumbusz árbockosárból / kiáltó matróza mikor / idáig érkezem // minden más táj csak óceán / ez itt a föld / a föld nekem.” (...) Mi tagadás, nem is tudnék, de nem is akarok az emberre és a költőre külön-külön emlékezni. Az emberre, aki Kolozsváron egy viszonylag „ideológiamentes” gyerekapnál lelt menedéket valamikor 1960-ban. Rosszul mondom: nem menedék volt ez neki, hanem olyan eszköz, amellyel igencsak bizonyította, hogy gyermekekhez szólni felelőséggel. (...) Igen, az irodalomhoz elsősorban tehetség szükségeltetik, de ez minden bizonnyal nem elég, kell mellette a küzdelem is emberi integritásunkért. A vesztesek is írhatnak jó verset. De Kányádi Sándor nemcsak megszenvedte, hanem meg is nyerte ezt a félelmetes küzdelmet: „a ház előtt egész éjszaka / ott állt egy terepjáró / égő féklámpákkal állt / mintha csak éppen akkor / érkezett volna mintha / éppen indulni akart volna”. (...) Azt sem tudom, értettük-e őt igazán. Mert mulasztani biztosan mulasztottunk vele szemben, például azzal, hogy nem tudtuk megvédeni a hivatalos Kolozsvár packázásaitól. Azt is egyre inkább érzem mostanában, oda kellett volna figyelni az 1992-ben – idejében – megírt Kuplé a vörös villamosról keserű diagnózisára, hogy bár „holtvágányra dőcögött végül / a kopott vörös villamos”, de „...tülekedünk egymásnak esve / ha jön a volt-már villamos / sárgára avagy zöldre festve”. Költő volt. Erdélyi költő. Minden bizonnyal a legje-

Gyermekeivel: Zoltán Sándorral (1962) és László Andrással (1971)

lentősebbek közül való itt is, máshol is, ahol olvasnak magyarul.” (Markó Béla: A költő bátorsága – Kányádi Sándor halálára)

Forrás: <https://surlottgradics.wordpress.com/>

Kapui Ágota emlékére

(1955–2018)

2018. június 19-én autóbalesetben elhunyt Kapui Ágota költő, lapszerkesztő.

Sepsiszentgyörgyön született 1955. május 15-én, 1974-ben érettségizett a Székely Mikó Kollégiumban, majd a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem bölcsészkarán szerzett magyar–francia szakos tanári diplomát (1979). Egyetemi évei alatt több verse jelent meg irodalmi lapokban, hazai antológiában. Az államvizsga után egy sepsiszentgyörgyi gyárban dolgozott műszaki fordítóként. A nyolcvanas évek derekán két kötete is készen állt a kiadásra, de ezekben az esztendőben sok elutasításban volt része. Verseit nem publikálták, így próbálták rávenni a hallgatásra, elvei megváltoztatására.

1988-ban családjával együtt áttelepedett Magyarországra, a Budapest melletti Dabasra, ahol tizenöt évig volt a helyi gimnázium tanára. 2002-től, a dabasi önkormányzat kabinetiroda vezetőjeként a havonta megjelenő városi lapot, a Dabasi Újságot szerkesztette, rendezvényeket szervezett, ápolta a szülőföld és anyaország közötti kapcsolatokat – tegyük hozzá: nagy igényességgel. Gyakran járt haza szeretett Erdélyébe, Sepsiszentgyörgyre, gyermekkori éveinek színterére. Az áttelepüléssel költészete elhallgatott, és 25 éven keresztül nem írt verset. 2015-ben lapunk munkatársa, Székely Ferenc

születésnapjára interjújának* köszönhetően, az írásképtelenség feloldódott benne, és újra születni kezdtek versei. Még abban az évben megjelent A másik oldal című kötete, melynek előszavát Farkas Árpád jegyezte. Így lett hatvanévesen elsőköltetes költő! 2017-ben újabb kötete jelent meg A lélek szárny-csapásai címmel. Mindkét

kötetből egy-egy dedikált példányt postázott Erdőszentgyörgyre; fontosnak tartotta, hogy kései verseit szülőföldjén is olvassák, ismerjék. Az Erdőszentgyörgyi Figyelő többször közölt a felérésünkre küldött verseiből, s mindig nagy elismeréssel nyilatkozott a hozzá eljuttatott lap-számokról.

A legfontosabb emberi értékek és életérzések között kitüntetett eszménye volt a szabadság. Minden versében ott az üzenet, amelyet életútja hitelesít. Halálával a magyar irodalom, a magyar kultúra elkötelezett napszámosa, a szülőföldjét féltő, erős, de mélyen humanus egyénisége távozott közülünk.

Nyugodj békében, Ágota!

► (KM.)

* *Bennem nincs tüske. Születésnapjára beszélgetés a 60 éves Kapui Ágota költővel.*

In: *Égbe nyúló kapaszkodó. Százhalombatta, 2015.*

► Kapui Ágota verseiből

A hegyeim

*A hegyeim pompás fekete mének...
Szelek kantárján rugaszkodnak szélnek,
Sarkallja őket fütyös éjszaka.
A gyorsvonat most fényt villant a tájra,
feltűrt gallérú bő ballonkabátban
a gondolat vacogva fut haza.*

*A hegyeim pompás fekete mének,
nekirohannak nyerítve az éjnek.
Patájuk zúzza félelmem jegét.
Ablaknyi fényben lábujjhegyen állva,
gyermekkorom dalait dudorászva,
végigsimítnám táltosom fejét...*

Légüres

*A feledés tele most rád zuhan
mint tetőről lecsúszó görgeteg
a csend alatt a szemed zárva van
a mellkasodban madárszív remeg
a poharadban jégkocka-magány
csak csörgeted az ujjaid között
a tudatodban oxigénhiány
a józanságod délre költözött
körötted fénylő légüres terek
az idő fogy behantol már a múlt
a léted így lesz lezárt és kerek
a vélt való egy betört lékbe fült.*

Petőfit keressük

► Kicsi Antal

1956 augusztusában egy magyar-román bizottság elindult megkeresni Petőfi sírhelyét. Követték a költő útját Marosvásárhelytől Székelykeresztúrig, majd a fehéregyházi csataterig. A kutatás során sok mindent tisztáztak, de a költő sírhelyét nem találták meg. Pár évvel ezelőtt kedves munkatársunk, néhai Szilágyi Zoltán elmondta, hogy gyerekként ő is elkísérte a bizottság tagjait. Ez az út gyermekkorának egyik emlékezetes eseménye volt. Fényképszerűen szerezte volna összegyűjteni a kutatás során készült képeket. Sokakat megkeresett azok közül, akik valamit is tudhattak az eseményről. Gyűjteni kezdte az akkori eseményről szóló írásokat. De a sors beleszólt terveibe. Korai távozása miatt elképzelése meghiúsult. Maradt viszont néhány egykori újságcikk gyűjteményéből. Most ezek közül idézünk egyet, emlékezve Petőfi halálának évfordulójára, de ugyanakkor a költő egykori rajongójára, Szilágyi Zoltánra is.

Adózik a 20. század, száz év adóját rója le. Keressük Petőfit. Keressük, mert nemcsak ők keresik. Nemcsak a magyar-román vegyes, Petőfi-kutató bizottság indult el, hogy nyomon kövesse a legnagyobb magyar költőt utolsó útján, lélekben mi is velük vagyunk. Velük van mindenki, aki az irodalmat és a szabadságot szereti. Itt is, ott is, ott is újraserjadnak a Petőfi-legendák. Itt járt Petőfi... Ezt mondta a költő... Mindenki tud róla, mindenki akar tudni róla. Száz év óta dédelgetik keblükben az emberek a csalfa, de olyan szép hitet, hogy itt vagy ott nyugszik a költő. Hány felé, hány sírba temették már el? De talán igazuk van nekik. Minden kis rögben van egy csepp Petőfi-por, minden érző szívben van egy nagy Petőfi vers.

ÜTKÖZBEN

Tordáról indult el a magyar-román Petőfi-kutató bizottság, hogy végighaladjon azon az úton, amelyen utoljára járt a huszonhat éves, fiatal őrnagy, vezérével, Bem apóval. Torda, Marosvásárhely, Kelementelke, Erdőszentgyörgy, Székelykeresztúr és Fehéregyháza látta utoljára. Ezen

az útvonalon még ma is él az emléke. Megszépülve és átalakulva maradtak a legendák apákról fiaira. Egész könyvet lehetne írni belőlük. Legenda legendát szül, s az ezer színben tarkálló legendák megszépítik a szájhagyományt, mint vadvirágok a rétet. Milyen szép lenne ez a sokszínű virág egy csokorban!

Szóltan nagy öröm, kellemes bizsergés fogott el, amikor megtudtam, hogy én is elkísérhetem a Petőfi-kutató bizottságot, ha csak egy napra is. A bizottság Marosvásárhelyről augusztus 6-án délelőtt 11 órakor folytatta útját. Tagjai a következők: a Magyar Népköztársaságból Bartha János debreceni egyetemi tanár, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság elnöke, dr. Varjas Béláné, a Petőfi Múzeum igazgatónöje és Dienes András tudományos kutató. A Román Népköztársaságból dr. Culcer Alexandru egyetemi tanár, Szabédi László egyetemi tanár és C. Daicovici akadémikus. Elkísérték a bizottságot: Pándi Pál budapesti egyetemi tanár, a Szabad Szó munkatársa, Rusu Mircea Emanoil tudományos kutató, Rusu Victoria Maria tudományos kutató és Bárdos B. Artúr, az Utunk munkatársa.

Kedves, szép emlékek bolydultak fel bennem, amíg az autóbusz Kelementelke felé robogott. Valahogy ott zsongott körülöttünk a múlt,

Rhédey Claudia Susannára vonatkozó adatok

(Részlet a szerző szakdolgozatából)

► Hegyi László

(folytatás
az előző lapszámból)

A Rhédey család erdőszentgyörgyi kastélyában született második gyermekük, Claudia Susanna. Születésének pontos dátumát nem tudjuk. A történelmi források 1812. szeptember 21-et jelölik születésének időpontjaként.

Az erdőszentgyörgyi református egyház anyakönyvének biznysága szerint ez megkeresztelésének időpontja. Az 1812-es dokumentum 16. pontjában a következő olvasható: „Mlgos (méltóságos) Gróff és Camararius Kis Rhedei Rhédei László Úr második leány magzatját nyervén Őri Kedves párja Mlgos Gróffné Intzédi Ágnes Asszonya eöMsága (öméltósága) által kereszteltetett meg 21ima sbr. (szeptember) dél utáni öt óraker vett kereszttségében Claudia Susanna nevet. Kereszt atya Gróff Kemény Farkas Úr eöMsága, K.Annya a Tisztelt Gróff Kedves Gróffnéja, és

Groff és Fő Ispányné Gróff Kendeffi Susanna teleki Domokos Úr és Msága élete Kedves párja.” Feltételezhetjük, hogy Claudia pár nappal

megkeresztelése előtt született, de az is lehetséges, hogy – a korra jellemző nagyméretű csecsemő- és gyerekhalandóság miatt a szülők igyekeztek mihamarabb, akár már születésük napján is, megkereszteltetni gyermekeiket. Gyermekkoráról nem sokat tudunk, feljegyzéseket aligha találunk életének ezen időszakáról. Erdőszentgyörgyön és a kolozsvári családi házában, a Lánchos házában nevelkedett. Halála után egy fél évszázaddal – mikor Claudia iránt már az angol királyi ház is érdeklődik –, a megbízottak egyike sem tud semmi különösebb információt szolgáltatni gyermekkoráról, csak születésének és keresztelésének helyszínéről és idejéről tudnak beszámolni.

A helybeliek szájhagyománya szerint Claudia nagyon szép kislány volt, és főúri származása elle-

nére sem zárkózott el szentgyörgyi játszótársaitól, nyaranként együtt fürdöttek a kert alatt kanyargó Küiküllőben. Jól nevelt és szófogadó gyermek volt, szerette az állatokat, és volt egy kedvenc lova is, amelyet a kastéllyal szemben lévő istállóban naponta megnézett, és cukros kenyérdarabokkal kedveskedett neki. Nagyon szeretett lovagolni, és kedvenc paripáján járta be a birtokot és a környéket. A lovaglás kedvenc időtöltésévé vált, felnőtt korában férjével gyakorta versenyt lovagolt.

Gyermekkorának dokumentált mozzanata volt a konfirmáció. 14 éves korában, 1826. május 14-én az erdőszentgyörgyi református templomban tett hitet vallásáról. Gróf Rhédey László és báró Inczedy Ágnes lányuk „legelső Őri Szent Vacsorában való részesülése emlékére” egy igényesen megmunkált ezüstkelyhet adományozott az egyháznak.

A kehely mindhárom része, a talapatatól az aranyozott belsejű pohárrészig díszes ötvösmunka. A kehely oldalára fel van gravírozva az adományozók neve, az adományozás alkalmá és időpontja. Ezek fölött a 116. zsoldár, 13. és 14. versére hivatkozva, az adományozók a hálaadás poharát és fogadalmait viszik az Őr elé.

Claudia keresztelésekor
adományozott kehely. Fotó: Hegyi László

(Folytatjuk)

a történelem. Erre ment a hadtest. –Erre ment Bem apó.– Erre ment utolsó útján Petőfi.

PETŐFI ASZTALA

Az autóbusz Kelemenellén megállt. Ebben a faluban tízóraizott 1849. július 30-án Petőfi. A kastély, amelyben megszállt, még ma is ép. Megvan az asztal is, amelyen elköltötte a tízórait, de a tornácra. Petőfi asztala a tornácra! – Az ereklyéket őrizni kell, hiszen drágák nekünk! Ne hagyjuk elveszni, ne hagyjuk elrongálódni, hisz múzeumban van a helye.

TOVÁBB PETŐFI NYOMÁBAN

Kelemenelke után Erdőszentgyörgyön álltunk meg, megnézni a Rhédey-kastélyt, amelyben szintén megpihent Petőfi. Ezután már Székelykeresztúr következett és az utolsó este. Ebben a szép székely városkában töltötte utolsó estjét a költő. A Csekefalvi utcán érkezett ide. Barátai, hívei a város piacán éljenzéssel fogadták. A költő kevés időzés után beszaladt vásárolni az utcával szemben lévő Petrubán féle üzletbe (ma állami könyvkereskedés). Az est első felét a városka alsó végében lévő Gyárfás kúriában töltötte. Itt is vacsorázott. A házon emléktábla hirdeti, hogy itt töltötte utolsó estjét Petőfi Sándor. Vacsora után a kertbe mentek, a körtefa alá. Itt beszélgettek sokáig. A költő még szavalt is Varga Rózsikának.

Estébe hajlott már az alkony, amikor meglátogattuk a Gyárfás kúriát. Furcsa, szorongó érzés fogott el: ilyenkor járt itt ő is – 107 évvel ezelőtt. Milyen távolra vitte az idő, s mégis milyen közelre hozza vissza most. A sűrűsödő sötétben, mint őrt álló katona, látszott az öreg körtefa. Kiszáradásnak induló ágai mozdulatlanul meredtek bele a nyári éjszakába. Őrségen állott, Petőfi emléket őrizte. A már szinte felröppenő gondolatot azonban lehűtő valóság húzza vissza a sárba. Öreg már nagyon ez a fa. Kevés kell neki még és végképpen kiszárad. Kövesíteni kellene és

körülkeríteni, hogy ha eddig őrizte, hát még tovább is őrizhesse Petőfi emléket

Tizenkettőig töltötte itt az éjszakát. Tizenkettőkor a Csekefalvi utca sarkán álló Szakáll féle vendéglőbe ment. A vendéglőben hajnali három óráig maradt társaival, és ekkor indult útra utoljára. Sejtette-e vajon, hogy holttestén nemsokára fújó paripák fognak száguldani, de nem a kivívott diadalra? Gyalókai századdal és Zeyk Domokossal kocsizott a csapatok után Fehéregyháza felé...

„TÖRJETEK SZÉT MINDEN LÁNCOT, MAJD LESZ ELÉG VASATOK.”

Már régen sötét volt, amikor arra a helyre érkeztünk, ahol Dienes András feltevése szerint elesett a költő. Nyugtalanító, szorongó érzés fogott el, amikor belegázoltam a harmatos fűbe. Látni keveset láttam, de úgy éreztem, mintha beszélne az éjszaka, s mintha a bennem zsongó emlékek kilépnének az éjszakába, és ott járkálnának a sötétben összevissza, bizonytalanul... Vajon megtaláljuk-e – néztem a mérhetetlen sötétbe. A távolban fénypontok gyúltak, majd vonatkerekek kattogása hallatszott.

„Száz vasutat, ezeret! /Csináljatok, csináljatok!/ Hadd fussák be az országot,/ Mint a testet az erek”

– jutottak eszembe a Petőfi-verssorok. És ha vas nincs – „Törjete szét minden láncot/Majd lesz elég vasatok” – utasította az építőket.

Most itt halad el a vonat. Ő is itt esett el, talán itt is nyugszik, nem messze valahol. Szakadozik a csend, szakadozik a sötét. A vonat kirobog a nagy éjszakából. Kerekei már előttünk kattognak. Súlyától megremeg a föld. Vajon érzi-e a halott költő ezt a remegést?

De jó volna, ha megtalálnák!– Emlékműve valahol itt emelkedne a vasút oldalán. –De szeretnék akkor vasúton erre járni és megállni egy pillanatra. Megállni egy pillanatra, s elmondani: Petőfi, teljesítettük a szót: Széttörtünk már minden láncot!

(Vörös Zászló, 1956. augusztus 10.)

„A színház szépsége a visszahozhatatlanságban rejlik”

– Születésnap beszélgetés Koszta Gabriella színművésszel, műfordítóval (II., befejező rész) –

► Székely Ferenc

– Hová kapta kinevezését, s miért pont oda?

– Láttam a temesváriaktól egy előadást, Harold Pinter A gondnok című darabjával vendégszerepeltek Marosvásárhelyen; Taub János rendezte. Teljesen passzolt ahhoz az újfajta színházi látásmódhoz, amiről már lehetett hallani, és itt ott a csírát is látni. Háromszereplős abszurd dráma volt, Szabó Lajos, Fábíán Ferenc és Sinka Károly játszott. Azelőtt – bár sok kolozsvári, vásárhelyi, szatmári előadás és színész játéka nagyon tetszett – ilyen elementáris, zsigeri élményben nem volt részem, és olyan színházban akartam játszani, ahol ez lehetséges. Két rendezővel szerettem volna feltétlenül dolgozni: Harag Györggyel és Taub Jánossal. Több felkészült és sikeres rendező fordult meg akkoriban az erdélyi színházakban, másokkal is jól dolgoztam, például Cseresnyés Gyulával a Ványa bácsiban, de a különös szakmai kihívást Harag és Taub színháza jelentette. Akkor még nagyon ritkán lehetett abszurd színházat látni, a realista, és azon belül is a sematikus szocialista-realista színház dívott vidéken, és rendkívüli ereje volt annak, hogy a színjátszás másmilyen is lehet, nem csupán az élet sematikus és csalfa utánezata, hanem valamilyen esszenciális „itt és most”, tökéletes és expresszív jelenlét egy sarkított helyzetben. Lehengerlő volt az A gondnok előadás, eldöntöttem, hogy Temesvárra szerződöm. És most hirtelen rádöbbenek, hogy annak a korszakos előadásnak az alkotói közül már senki sem él! Színháztörténeti rideg adattá vált az a hihetetlenül eleven és akkor annyira zavarbaejtően modern előadás.

– Milyen volt a Temesváron töltött 7 esztendő?

– A Temesváron töltött hét év tulajdonképpen ajándék volt szakmai szempontból. Czegő Teréz évfolyamtársnőmmel egyszerre kerültünk oda, és gyönyörű szerepeket kaptunk már az első évadban, és aztán mindvégig. De leginkább külön ajándéknak számított maga a város. Marosvásárhelyhez képest kész metropolisz volt, három színház, opera, balett, filharmónia működött Temesváron, 1970-ben még nem volt ritka, hogy akár az utcán is három-négy különböző nyelven beszéltek az emberek, a sok egyetem miatt a város tele volt fiatallal. Nem volt olyan nagy létszámú a magyar közösség, mint Vásárhelyen, de a belgrádi és budapesti tévéműsorokat is lehetett fogni, közel volt a határ, amitől úgy éreztük, hogy nem is vagyunk annyira bezárva. És tulajdonképpen Temesváron tanultam meg románul, mert a főiskolán Chereji tanár úr jóvoltából hiába volt tízesem romám irodalomból és román színháztörténetből, nem tudtam jól

románul. A színházban egymás után két gyönyörű Csehov főszerepet játszottam, az Ivanovban és a Ványa bácsiban, Taub Jánossal próbáltam hónapokig az Ivanovban, és együtt játszottam azokkal a művészekkel, akiket A gondnokban korábban megcsodáltam, ez fantasztikus volt! Rengeteget játszottunk, gyakorlatilag a színházban telt az életünk, de akkoriban a színházak sok tájelőadást is játszottak, sokat turnéztak, nemcsak mi, mindegyik színház. Minden évben volt egy-egy hónapos vagy egy-egy kéthetes turné, bejártuk a magyarlakta vidékeket a Partiumtól Székelyföldig. Sokszor Csikszereudában, Brassóban vagy Udvarhelyen több színház is összefutott, a szállodai vendéglőkben, ilyenkor nagy találkozásokra került sor. Aradon állandó bérletünk volt, hetente játszottunk ott is, és a bányász falvakban és községekben szintén. Később visszatekintve magam is elcsodálkoztam, hogy mennyi helyet bejártam, és mennyi ismeretségre tettem szert az alatt a pár év alatt.

– Hogyan alakult pályája a későbbiekben?

– A főiskola elvégzése után rögtön kaptam szerződésajánlatot egy budapesti film-

melletti hivatalos, külföldi munkavállalásra alkalmas útlevelet, folyton visszautasították a kérelmemet. Egyszer megkaptam az engedélyt, de késve, lekéstem a próbafelvételt. Egyszer kaptam útlevelet, viszont nem kaptam munkavállalói engedélyt. Nem mehettem forogni. Idegesített, hogy nem élhetek a felkínált szakmai lehetőséggel. Közben Taub elszerződött Bukarestbe, a Bulandra Színházhoz és a Bukaresti Színművészeti Főiskolára, és ezzel egyidőben beindult a kínait utánzó román kulturális forradalom, mind több hazai darabot kellett játszani, erősödött a cenzúra, és már nemcsak a szocializmust, hanem magát Ceaușescut kellett kötelezően dicsőíteni... Teljesen kilátástalannak tűnt a színház, a jövő, minden... Elhatároztam, hogy végleg elmegyek Budapestre. És ez nagy nehezen 1977-ben sikerült...

– Első nagy (film)szerepe, és későbbi emlékezetes szerepei, amire ma is emlékszik a szakma – de a nézők is?

– Budapestten rögtön a Mafilm társulatához kerültem, kaptam két filmszerepet, Bacsó Péter Áramütésében és Gábor Pál Angi Vera című filmjében, Jancsó Miklós is hívott próbafelvételre. Kívülről úgy látszott,

minden nagyszerű, pedig közel sem volt az. Én azelőtt csak egy filmben játszottam, tulajdonképpen fogalmam sem volt, hogy az milyen valójában, hogy az is színjátszás ugyan, de mégiscsak egy másik szakma, teljesen más készségek kellene hozzá, mint a színpadi játékhoz. Nekem sajnos még egy szimpla igazolványkép felvétele is komoly megpróbáltatást jelent, hát még egy nagy játékfilm, ahol több tucat munkatárs és kamera előtt kell egy csattanásra a megfelelő lelkiállapotot, fizikai cselekvést, és nem is kronológiai sorrendben, maximálisan produkálni. A kamerák előtti játéknál csak az volt borzasztóbb, amikor visszaneztem a felvételt. Elborzadtam önmagamtól! Olyankor úgy érzem, hogy ha még egy filmet el kell játszanom, belehalok. Hiába biztattak, hogy ezt meg lehet szokni, meg lehet tanulni, ne adjam fel! Nem akartam se megszokni, se megtanulni! Utáltam filmezni. Hiányzott a színház, a színházi légkör, a közönség, az „itt és most” megismételhetlensége. Leszörödtem Szolnokra, de még egy évig nem engedték ki a gyomromból az a görcs, ami a filmezéssel kezdődött. Csak majd Pécsen, miután oda szerződtem, és megint rendes színházban voltam, egy társulatban kellett eljátszanom egy-egy jó szerepet, tehetséges kollégákkal.

Általában nagyon szerettem színpadi szerepeimet, szívesen játszottam őket. Főszerepet, karakterszerepet egyaránt. Szerettem a színpad között vagy az öltözőben időzni. A próbákat és az előadásokat. Az állandó masztix-illat. Hogy a szakma vagy a közönség mire emlékszik, vagy emlékszik-e még rám egyáltalán, nem tudom. Nem szeretnék szerénytelennek tűnni, de szerintem ez már nem is olyan fontos... Szentül hiszem ugyanis, hogy a színház valóban a pillanat művészete, itt és most érvényes, és reprodukálhatatlan. Nagy rögtön hat, ott, az előadás pillanatában, élményszerűen, vagy nem – és azzal véget is ér. Ha egyáltalán nem hat, hiába emlegetik. Talán a színház szépsége, akár az életé, pont ebben a visszahozhatatlanságban és megfoghatatlanságban rejlik, még akkor is, ha ma már a fejlett technikának köszönhetően rendszerint hiteles videófelvételek készülnek az előadásokról.

– Később „megmutatta”írói vénáját is, írásaival, sikeres fordításaival meglepte a magyar író társadalmat. Hogyan indult ez irányú pályája?

– Tulajdonképpen én a műfordítást Csiki Lászlótól örököltem, aki a pécsi Jelenkor Kiadónak volt a szerzője és román fordítója. Nagyon értékes örökség ez, amit nem posztékolhatok el. 2008-ban, Csiki László halála után az Európa Kiadó felkért, hogy fordítsam le Gabriela Adameşteanu *Elveszett délelőtt* című regényét. Ez nagy szakmai kihívást jelentett, de azt hiszem, akkor sikerült ledöntönnöm a komplexusaim korlátját is, mert először éreztem nagyon erőteljesen, hogy a műfordítás mennyire közel áll az én eredeti hivatásomhoz, a színjátszáshoz. Az eredeti szöveget itt is magamon kell átszűrni, át kell alakítanom és élővé tennem a saját anyanyelvemen. Vagyis itt is elmélyült interpretációról van szó. Ez a felfedezés fel-

kesített, elkezdtem rendszeresen és mindig nagy élvezettel fordítani. 2011-ben személyes okokból vissza kellett térnem Marosvásárhelyre; ápolni a 85 éves édesanyámat és 90 éves nagynénémet. Hét évig újból áthelyeztem székhelyemet Marosvásárhelyre. Ez alatt az idő alatt nagyon sokat fordítottam. Valahogy ki kellett bírni az eleve kudarcra ítélt küzdelmet az elmúlással. Nehéz volt! Tulajdonképpen a román irodalommal vizsgáztalódtam, így sikerült elviselni életem legnagyobb veszteségeit. Hálával gondolok az ebben az időszakban fordított művekre és szerzőkre. Gabriela Adameşteanu Futó viszonyára, Manea Odújára és A huligán visszatérjére, Florina Ilis Gyerekek háborújára, Cărtărescu Káprázat-trilógiájára, Mariana Gorczyca Az utolsó menetére, Cristian Teodorescu Medgidia, a hajdani városára, Ioana Părvulescu Az élet pénteken kezdődikjére, Claudiu M. Florian Játszadózások korára, Dan Lungu A kislány, aki Istent játszott regényére, és legutóbb Ana Maria Sandu Őlj meg! című regénye. Utóbbi kettőnek éppen most volt a könyvbemutatója a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon. Az írók és a műfordítók olyan titokzatos társaságot alkotnak, amely érzékeny és esendő emberekből áll, akik azonban nagyon jól megértik egymást, és képesek univerzális és nemes célok érdekében szövetkezni. És az irodalom – akár írjuk, akár fordítjuk, akár interpretáljuk –, akár csak a színház, tulajdonképpen mindig bizalmas barátság idegen és ismeretlen emberek között.

– Összel, amikor az amatőr színházfesztivált szervezik Erdősztgyörgyön – idén 26. alkalommal – zsűritagként látjuk viszont, ami megtisztelő a helybélieknek, de gondolom, Önnek is...

– Mindig nagyon jó Erdősztgyörgyre menni, mintha hazamennék, bár évről évre mind kevesebb embert ismerek már. Már említettem, hogy mennyire fontosnak tartom az amatőr színjátszást. Zsűritagként részt venni benne nemcsak megtisztelő, persze az is, hanem igen fontos feladat; biztatni akarom a fiatalokat, mert tapasztalatból tudom, hogy a színjátszás mennyire gazdagítja az életet, mennyire fejleszti az önismeretet, az empátiát, mennyivel több élményt és tapasztalatot jelent kiélezett színpadi helyzeteket megélni, egy bizalomra épülő közös játékban együttműködve részt venni, mint egy csomó igen drága, de mégiscsak bővli és felületes szórakozás. „Megmutatni a bűnnek önnön képét és az erénynek önabrázatát” – ahogy Hamlettel mondatja Shakespeare Arany János fordításában, ez nagy felelősség és kihívás, ugyanakkor luxus és kiváltság. A fesztiválokon mindig jó találkozni a régi ismerősökkel, elsősorban Kovrig Magdival, akivel még a középiskolából ismerjük egymást, és talán emiatt van, hogy sokszor szavak nélkül is értjük egymást, hasonló az izlésünk, ami jó érzéssel tölt el.

– Van-e valamilyen terve?

– Szeretnék minél többet utazni, olvasni, dolgozni, fordítani és mindenekelőtt sokat mesélni a Skóciában élő kisunokámnak, ahogy az én nagymamám is sokat mesélt ne-

kem. Ehhez pedig vigyáznom kell az egészségemre, nem feszíthetem túl a húrt.

– Mivel foglalkozik jelenleg, hogyan telnek napjai?

– Mircea Cărtărescu Szolenoidjának fordításán dolgozom. Neki-nekigyürkőzőm a hatalmas szöveg-katedrálisnak, mert az. De éppen ez benne az érdekes. Fogalmam sincs, mikor fog megjelenni, és őszintén irigylem Antónia Escandell Tur katalán fordítót, akivel sokat beszélgettünk a könyvről az ipoteşti táborban, hogy már sikerült megjelentetnie Barcelonában. Szeretném lefordítani Marta Petreu Armageddon mezején című könyvét, mert az kifejezetten erdélyi román regény, és én szeretném, ha kölcsönösen gyakoribb volna az átjárás a román és a magyar irodalom között, ezeken belül kiváltképpen az erdélyi irodalmak között. Az irodalom révén sokkal jobban megismerhetnék egymást az emberek és népek, mint az ellenségeskedéssel. Matei Vişniec egyik regényét is le szeretném fordítani, ha lesz iránta kiadói érdeklődés. Mostanában pár éve mindig megpályázom a Iaşi Irodalmi Múzeum által külföldi műfordítóknak meghirdetett táborát. Augusztus végén, szeptember elején Ipotesti-en, Eminescu szülőfalujában, Botoşanitól pár kilométerre egy gyönyörű és hatalmas gyümölcsöskert közepén, az Eminovici familia hajdani birtokán működik az Eminescu Alapítvány, amely helyt ad a román irodalmat fordítóknak, hogy szakmai beszélgetéseket, konferenciákat tartsanak, műhelymunkát folytassanak. Szeretem azt a helyet, sokszor úgy érzem, hogy a Jóisten egyenesen nekem teremtette, mert a gyümölcsös közepén van egy szabadtéri amfiteátrum és a közvetlen szomszédságában, ott, a kertben, egy gyönyörű ornamentikájú, régi, kisméretű, ékszerdoboz ortodox templom is... Tehát minden együtt van a szakralitáshoz. És érdekes módon, ott mindig sikerül megoldanom olyan fordítási problémákat is, amiket máshol csak nehezen vagy egyáltalán nem. Vagy például az amfiteátrum színpadán eszembe jutnak rég elfelejtett versek vagy szerepek is. Ott mintha megállna és összesűrűsödne az idő. A csend, a nyugalom, a szemlélődés lehetősége ritkán adatik meg a mai felgyorsult világban, márpedig gyorsan olvasni vagy fordítani, esetleg szerepet tanulni, nem is lehet. Vagy talán lehet, de nem érdemes. A *Háború és békét* nem lehet gyorsan elolvasni, úgy nincs semmi értelme! Az olvasás, a fordítás, vagy akár a színjátszás is, éppen a természetellenesen felgyorsult életnek a jótékony lelassítása, hogy jobban észrevegyünk fontos dolgokat. Idő kell hozzá. Mint amikor megállunk a száguldó autóval, hogy gyalogosan, lassan sétálva induljunk el egy virágos mezőn. A táborozás tehát egyszerre nyaralás, munka és szórakozás. Évről évre rendkívül felkészült külföldi műfordítókkal és román írókkal találkozom ott, sokat tanulok tőlük. Az pedig kifejezetten lelkesítő, ha egy norvég, holland, katalán vagy amerikai kolléga színvonalas előadást tart arról, hogy az ő hazájában miért érdekes a román irodalom, ő miért fordítja azokat az írókat, akiket én is fordítok...

Ábris Zsiga

► Dr. Bige Szabolcs Csaba

Öreganyám mesélte részletenként Ábris Zsiga történetét. Téli esteiken a rokka kerekét serényen forgatva, vagy az osztováta* előtt ülve beszélt mindenféléről, de előbb-utóbb rátért Zsiga történetére. Erősen a szívéhez nőtt ez valamiért, lehet, saját maga volt a történet egyik szereplője...

–.-

Hárman voltak testvérek – két leány és egy fiú. A fiú – Józsi – mostanában végezte el az erdészeti technikumot. A leányok, Eszter és Bella még alig fejezték be az iskolát. Velük élt özvegy sógornőjük is karon ülő gyermekével. Apjuk, Ábris Zsiga a falu kocsmárosa volt, szigorú ember, nem sok belátással a mások hibáival szemben. Még a felesége, Anna sem tudta jobb belátásra bírni, ha valamit elhatározott...

–.-

– Jössz-e hozzám, vagy sem?
– állt szembe Józsi a kovács leányával, Katával.

– Erre mit monddjak?
– Mondd, hogy igen!
– Iiiiigen!

No, így jöttek össze Kata, a kovács Máté leánya meg Józsi, a fiatal erdész. Lakodalom is volt. Nem is akármilyen! Fél falu jelen volt. Jól indult a közös életük, házat építettek a rokonság segítségével, s be is rendezték ügyesen. Félév se telt el, és Kata áldott állapotba került. A medve azonban közbelépett. Mondhatnám úgy is, hogy közelebb lépett, mint amennyi még elég lett volna a megmaradáshoz.

– Szegény Kata! Ilyen fiatalon megözvegyülni, növekvő étellel a szíve alatt! – révzeteskedtek a vének.

– Hamar megvizsgálódik, meglátjátok! – rosszmájúskodott egyikük.

Nem volt azonban igazuk a huhogóknak, mert Józsi családja nem hagyta magára. A temetés után Ábris Zsiga összevont szemöldökkel maga elé hívatta Katát, és rámondult, hogy üljön le vele szemben az asztal mellé.

– A házatokat kiadjuk valakinek, s te ideköltözzél hozzánk. Itt meg lesz mindened, ami kell. Lakhatsz a gyerekekkel az elsőházban, eszel a mi asztalunknál. A pénzt, amit a bérlőtől kapsz, beteszed a takarékbába a gyerek nevére. A tanító úr már érdeklődött is.

Máté nem szólott bele, nem volt tehetsége házába fogadni megözvegyült lányát. A kovácsműhely mögötti egyetlen szobája nem tűnt alkalmasnak. Így Kata az apósa házába költözött, s hamarosan megszületett kicsi fia. Jól berendezkedett a tisztaszobában, s ő derekasan kivette részét a házi munkából, kijárt a mezőre, segített az állatokat gondozni. Mikor nem akadt dolga, leült az ablak elé, és kézimunkázott, vagy javította a háziak ruháit. Ügyes kezei voltak...

–.-

„Megnőtt már a mi lányunk,
Ne csak enni, inni járjon minálunk”

Eszter és Bella már nagylányok lettek, és fiúk kezdtek a házhoz járni. Előbb alig serkedő bajuszúak, majd megletebb legények is. De amikor megjelent Dezső, a többi legénynek nem nőtt többé babér. Választani ugyan nem akart, vagy nem tudott Eszter és Bella között, de mind a kettő nagyon szívesen vette az udvarlását. Jó kedvű, jó beszédű, udvarias gyerek volt Dezső, pedig özvegy édesanyja egyedül nevelte, s a birtokocská minden gondját megosztotta vele a nehéz napi munkával egyetem-

Sz. Kovács Géza festménye – pasztell

ben. Szorgalmas munkabírását apjától – kit egy kidőlt fa csapott agyon –, a mindig válaszra kész fürge észjárását pedig anyjától örökölte. Nem létezett olyan téma, amihez nem tudott volna hozzászólni, legyen az repcetermesztés, vadászat, vagy akár ipari dolgok, „városi” ügyek. De a tréfák, adomák sem hozták zavarba. Szikrázott a levegő körülöttük, mikor hárman összetalálkoztak. Nagyokat kacagtak, Anna néni, a lányok anyja csak hallgatta őket a sarokból.

– A nagy jókedvnek sírás a vége! – jegyezte meg nem egyszer.

Neki lett igaza. A sok évődésből végül is sértődés lett. A két leány egymás fejéhez vágott mindenféle bántó, sértő dolgot. Kiabálás, veszekedés hangja töltötte be a házat. Ábris Zsiga az istállóból rohant be a házába, gondolván, valami szerencsétlenség történhetett.

– Csönd! – harsogta, ahogy belépve rájött, miről is van szó. A szobában egy pisszre csend lett. A lányok megszeppenve, Dezső csodálkozva hallgatott, Kata lehajtott fejjel folytatta a varrást, csak Anna szólalt meg halkán.

– Felbosszantottátok apátokat. Kellett ez nektek?

Ábris Zsiga dühösen nézett egyikről a másikra.

– Te vagy a főkolompós! – fordult Dezső felé – Csak hitegeted őket, hogy nem tudják hányadán állnak veled. Döntsd el végre, mit akarsz!

– Döntöttem! – szólott a legény, s odalépett Kata elé.

Csönd lett, hogy még azt is hallhatták, ho-

gyan szövi hálóját a pók.

– Fogd meg a kezét szaladgáló kicsi fiacskádnak, s gyere, menjünk!

Kata felállott, a kézmunkáját a kezéből lerakta az ablak talpára, s mint egy alvajáró megindult Dezső után. Csak nézték a házban lévők megkukulva. Amikor hármójuk után becsapódott az utcakapu, akkor tört ki Ábris Zsigából a természet.

– Menjetek, vissza se gyertek, de még a ke-lengyéért sem! Innen a házból ki nem visztek semmit!

Nem válaszoltak csak mentek az úton, amíg Dezső házához nem értek. Az édesanyja éppen a tehenet fejte. Dezső megállott az istálló ajtajában, s megvárta, amíg az édesanyja végzett.

„Édesanyám de szépen felneltél,

mikor engem karjaid közt rengettél”

– Édesanyám! – szólott – Én elhoztam árva Katát, Ábris Józsi özvegyét, s futkosó kisfiát. Béfogad-é minket?

– Ellesznek a tisztaszobában, amíg a pap kihirdet – válaszolta.
– Te meg a nyári konyhában hálatsz a kanapén.

Így is történt. Háromszor hirdette ki őket a pap, ahogy a szokás követelte, s az utolsó kihirdetést követően összeadta Dezsőt és Katát. Lakodalom nem volt, csak négyesben ültek asztalhoz.

A két leány – Bella és Eszter – nem sokáig búsult Dezső után, mert hamarosan mindketten párra leltek. Sorra jöttek a kérők, hogy a vetélytársuk félreállt az útból.

A háziak alig ültek le a szertartás után enni, mikor szekér állt meg a ház előtt, s majd a kaput szélesre tárva be is zörgött az udvarra.

– Nagyapa, nagyapa! – ugrott talpra Kicsijózsi.

Valóban Ábris Zsiga hajtotta be a lovakat. Mindannyian felálltak, és megdöbbenve nézték a jövevényt. A feszült helyzetet a kicsi gyermek oldotta fel, azzal, hogy átölelte a nagyapja lábát, majd felkértezett annak ölébe. Az öregember ellágyulva vette fel, majd megköszörülve a torkát illően köszöntötte a jelen levőket.

– Isten áldása legyen e ház lakóin!

– Isten hozta! – fogadta a köszönést Dezső édesanyja – Mi járatban minálunk?

– Elhoztam a Kata holmiját, mindent, amit ő hozott a házhoz, s azt is, amit együtt szereztek szegény fiammal.

– Köszönöm, apám! – szaladt ki a szó Kata száján, s megszeppenve hozzátette – Ugye tovább is szólíthatom így?

– Igen! Kicsi fiad is akkor jöhet hozzánk, amikor kedve van, s te engeded!

A szigorú ember szemében könnyek csilantak meg, de hamar elfordult, s a gyermeket letéve a szekérhez indult...

*Szövészék

Vigaszágon Jézushoz

Zsebkönyv hívőknek és nem hívőknek, minden alkalomra

► Bőlni Domokos

„Konfidenciális, inkognitó, álnév, kém, besúgás, fedett ügynök, leleplezés, diszkréció, titkosírás, magánügy, nyilvánosság, tanúvédelem, zárt rendszer, titkos beavatás, védett terület, klauzúra, üvegzséb-program, átláthatóság, kiszivárogatás... Nincs ezekben semmi titok. Vagy mégis? Mi a közös bennük? Egy, a neve elhallgatását kérő képviselő úgy nyilatkozott... beépült a rendszerbe, majd kiszivárogtatta, lásd vikiliks...

Hogy is van ez? Van titok vagy nincs? Valójában mi a titok? Van-e egyáltalán létjogosultsága? Kell-e vagy nem kell titkot tartani? Jobb a nyilvánosság? Mindent jogunk van tudni? Kell tudnunk minderről? Minden ránk tartozik? Mindenben mi vagyunk az illetékesek? Micsoda disznóság, hogy tőlem elhallgatják az igazságot? Majd megyek a sajtóhoz, és ráuszítom a médiát. Majd feljelentem, s akkor a bíróságon úgyis bevallja. Majd „kreálók” álhírt és megtöltöm vele a bulvárt, hadd legyen botrány, hadd csámcsogjanak rajta. Csak elszólja magát egyszer. Csak kiugrik a nyúl a bokorból, csak kibújik a szög a zsákból...” (Titkok)

*

Jézus mindig „élőben” beszélt. Hangját nem rögzítették, nem voltak előre megírt beszédei. Egy szót sem írt le. Az evangéliumok szerint egyetlenegyszer írt – akkor is a föld porába. Nem is volt rá szüksége, hisz Ő maga volt az Ige! Tanítványai azonban leírták tanítását, hogy a későbbi korok embere, a világ végéig: okuljon belőle, és váltsa valóra – írta 2016-os, *Ezüstbeszéd* című jubileumi kötetének ajánlásában az ezüstmisés szerző. Abban a kötetben Sebestyén Péter – huszonöt év szónoki terméséből válogatott, egyházi és civil alkalmakkor elhangzott – beszédei kaptak helyet. Meggyőződése szerint könyvét olvasva „büszkeség tölti el a befogadót: jó ehhez a nemzethez, ehhez a hívő közösséghez tartozni, mert egyszerre tanítanak, nevelnek, hitet erősítenek, egészséges nemzettudatot ápolnak, általános műveltséget gyarapítanak, megkedveltetik az igényes, szép beszédet, életvezetési ötleteket tartalmaznak, életszentségre buzdítanak. Kibékítenek egymással értelmet és szívet, tudományt és vallást, korszerű, naprakész, friss teológiai tudással vértetik fel az olvasót”. És akkor is azt ajánlotta, hogy miközben hálát adunk az Úrnak az ihletett szavakért, „Izlelgezzük egyenként, csemegézzünk belőle”.

Ehhez a szép hitvallásához ragaszkodott és ragaszkodik hűséggel újabb könyvének* írásában is a papi hivatás teljes betöltése mellett a közéleti s közírói szerepet is vállaló Sebestyén Péter. Honlapját rendszeresen frissíti, blogjai az élet legkülönbözőbb területeit „fogják át”, miközben az eszméisége változatlan, törtelen, akár a hite: „Tegy engem a szívedre pecsétnek – mondja az Énekek énekében a szerelmes. Az ember az Istennek. Ahogyan a forró viaszba belenyomott bélyegző ott hagyja megszilárduló nyomát az okmányon. Isten az ő szeretetével pecsételte meg sorsunkat. Egy örök életre

eljegyzett testestől-lelkestől. Kell ennél látványosabb tetkő?” (Megbélyegzett egyéniség?)

A kötet akkorácska, hogy éppen elfér a zsebben, kis alakjához képest mégis igen tartalmas, hiszen nem kevesebb, mint ötven szöveget olvashatunk az Esszék, tárcák, publicisztikák alcím alatt, és tizenkét írást a Könyvek, filmek, élmények című fejezetben. Több is volna, de hát akkor már túlméretezett lenne a köpcös útítárs.

Beszédes című gondolatfutatok kerülnek ki a világ és a környezet dolgait, eseményeit éles szemmel figyelő s értelmező közösségi ember tolla alól: Szem-fény-vesztés, Ne félj, nem harag! A természet visszavág?, Ne szólj, szám, Szelfibot, Mémek, zombik és trollok, Üriember nem piskóta, Az igazság nem érvényes?, Szívódj fel, s nincs harag!, Kapucni, csador, napszemüveg, Kannabis és szex – és a sort folytathatnók, de már ennyiből is kiderül, hogy határozott, markáns vélemény nyilvánul meg a blogszerű szövegekben (amelyek egyébként a közösségi oldalakon is elérhetők); a közélet és a politika, a kultúra, sőt a divat és minden más, az embereket foglalkoztató kérdés érdekli, és nem rejt véka alá a véleményét – a rádióban és az egyházi, világi, nemzeti eseményeink is zavart hallató – „erős beszédű” lelkipásztor. Mert manapság, amikor oly könnyen manipulálható a sokaság, fontos, hogy szavahihető, szilárd erkölcsi alapon álló közéleti személy(iség)ek szálljanak szembe az istentelenkedők egyre gonoszabbá váló táborával; kellene az igaz szellemi vezetők, a szívbeli szószólók, akik leleplezik és nyilvánosan is elutasítják a világot fenyegető globális hazugságözönt.

A feddő, roví, egyben utat jelző mondatokat is meg kell szívlelnünk: „Adva van a közösségi hitvallás, amit a templomban, egyházi ünnepeinken megélünk, kinyilvánítunk. Meg ott van a család. És ennyi? Igaz, hogy könnyebb Csíkban jó magyarnak lenni, mint mondjuk, Marosvásárhelyen, Kolozsváron, Máramarosban vagy Dél-Erdélyben, netán a Bánságban. De akkor is: a hitéletemény, a küldetés, az önazonosság ugyanaz. Éppen kisebbségi sorsunk diktálja – az életosztónünkről nem is beszélve –, hogy vannak helyzetek, amikor egyéneként, közösségként, fizikai valónkkal és a médiumokban is: ki kell állnunk egyre csorbuló jogainkért, fel kell emelnünk szavunkat magyarságunk ellehetetlenítése ellen. Gondolok itt az igazságszolgáltatás üldözési mániájára, nyelvi jogaink csorbulására, szimbólumaink és önrendelkezési kezdeményezéseink lesöpörésére, a médiában megtalálható csúsztatásokra, a lájkos-megengedő korszellemre, de

FOTÓ: DONATH NAGY GYÖRGY

akár a kifejezett egyházellenességre is. Ilyenkor mi a teendő? Meneküljünk az imádságba? Bizzuk választott politikusainkra a társadalmi kiállást? Simuljunk bele a tájba, ha kell, az önfeladás árán is? Engedjünk mindig (csakis mi) egy kicsit otthon is, a munkahelyen is, a tanácsüléseken is? Vagy perre menjünk, hogy hizzon az ügyvédek zsebe?... De hát még valamire való jogászuk is alig akad, aki közösségi ügyeinket száz százalékban sikerre vinné. Vagy lesz, csak azt mi már nem érjük meg... Hogy segít az Isten, ha ilyen könnyen feladjuk, csak azért, mert most az a 'trendi', hogy a többség érzékenységet nehegy megsejtünk? A tolerancia elve alapján nekik nem kellene elfogadniuk a mi másságunkat és jogunkat, hogy azok lehessünk, akiknek Isten megáldott? Hiszen Isten népeket teremtett. És azokat alkotják az egyes emberek. Attól nem rasszista, s végképp nem kirekesztő egy katolikus magyar-székel, amiért magyarként éli meg a hitét. Jézus is egy nemzet fia közé testesült bele.”

Hitünk és nemzeti mivoltunk: létünk és megmaradásunk két legerősebb pillére. A harmadik: az összefogás, az egység: „Ha már a többségi nemzet folyamatosan éreztetni akarja hatalmát és számbeli fölényét, nem az lenne-e a feladatunk, hogy hitünket – amely amúgy is oly sok veszélynek van kitéve – a nemzeti tartással karöltve éljük s valljuk meg? Mert hisz két lábón állunk: hitünk és nemzeti mivoltunk egyaránt fontos alap. E kettőért sokan vérüket is adták, ezekért a kommunizmusban is hatalmas árat fizettek nemzetünk nagyjai. Márton Áron katolikuságának éppen gerinces kiállása, megtörhetetlen keménysége szerzett fényt és örök dicsőséget. Ezért modellértékű számunkra. Mert kiállt, ellenállt, karakteres magyarként-székelként egyszerre védelmezte hitét – egyházát és népét. Ez a kettő nála elválaszthatatlan volt. Szélsőségek nélkül. Ezért nézünk fel rá ma is.” (Hazafi(as) ság katolikusként)

Adassék tisztesség és megbecsülés Péterpáternek!

**Vigaszágon Jézushoz. Esszék, Tipographic 2018. Borítótérp és szerkesztés: Balogh László, tipográfia és tördelés: Sulok Örs*

Templomok és vallások a múltban

Bözödújfalú első okiratos említése 1566-ból származik. A település alapítói Bözödrről a Küsmöd-patak völgyébe települt családok voltak. Ezt a kis falut Erdély egyik legsajátosabb településeként tartották számon, hiszen lakói vallási megoszlása igen tarka volt. A római katolikus, unitárius, görög-katolikus, székely szombatos, zsidó felekezet tagjai itt zavartalan békességben éltek egymás mellett. Mindegyik vallási közösségnek saját temetője, temploma, imaháza volt.

A falu már a középkorban rendelkezett római katolikus templommal. Ezt később lebontották, és a helyére a 16. században új hajlékot emeltek. Ekkor lett plébánia központtá, amely Újfalú néven 1567-től szerepel az egykori egyházi dokumentumokban. Templomát a Szentháromság tiszteletére szentelték fel. A történelem viharaiban a hajlék megsemmisült, 1740-ben fatemplomot, majd 1784-ben újra kőtemplomot emeltek a régi helyére.

A bözödújfalusi szentegyház virágzó lelki élet központja volt, építészeti, kulturális és művészeti öröksége messze földön ismertette. A hajlék híressége az a jellegzetes Mária-ábrázolás, amely a középkorban került a szentélyébe, s a Bözödújfalui Madonnaként emlegették, búcsújáráhellyé is általa emelkedett a plébánia. A Bözödújfalui Madonna Erdély legértékesebb Mária- emlékei közé tartozik. A művészettörténészek szerint a 16. század első felében készülhetett, s mivel a Csíki-medence Mária-szobraival mutat rokonságot elképzelhető, hogy a csíksomlyói ferences faragóműhely mesterei alkották. Az ember nagyságú, hársfából faragott gyönyörű, festéssel és fém-színezéssel díszített Madonna-szobor a „Napba öltözött Asszony” jellegzetes ikonográfiai ábrázolása. A hátoldali kiképzése alapján valamikor oltárszekrényben helyezkedhetett el. A szobrot szerencsére még az elárasztás előtt kimentették. A szovátai Mihály Ferenc restaurálta, és az Erdőszentgyörgyön felépített új katolikus templom főoltárán helyezték el. Ugyanis a vízzel elárasztott bözödújfalusi katolikus és unitárius templom helyett az állam új templomot és parókiát lett volna köteles építtetni, de végül csak állami segílyt utaltak

Bözödújfalú az elárasztás előtt...

ki, és ebből kezdődött meg 1999 márciusában az erdőszentgyörgyi katolikus, illetve unitárius templom építése. A két templom 2004 nyarára készült el Sebestyén Péter plébános és Demeter Erika tiszteletes asszony szolgálatában. A templomok tornyában helyezték el a Bözödújfaluból származó harangokat. A katolikus templomba egy nagyobb, Magyarországon öntött harang is került. A templom védőszentje Mária, Magyarok Nagyasszonya, ezért is került a főoltárra a Bözödújfalui Madonna szobra.

A falu katolikus lakossága a reformáció idején református lett, majd a többség unitárius. A XVIII. században a katolikus és unitárius egyháznak van temploma. Helyi sajátosság, hogy a XVII. század első felében induló szombatoság Bözödújfaluban erős gyökeret vert, és folyamatosan fennmaradt egészen a XX. század közepéig. A szombatoság utolsó bástyája ez a falu volt. A székely szombatosok irányzata a reformációnak az egyik utolsó hajtása, igen népszerű volt a XVI. században Erdélyben. A szombatos vagy „magyar zsidó” vallást Péchi Simon, Bethlen Gábor fejedelem kancellárja, alapította. A kancellárnak az volt a meggyőződése, hogy Dávid Ferenc sem vitte végig a vallásreformációt, s bár az unitárius tanítás már csak egy Istent ismert el, mégsem tért vissza a Krisztus előtti Ószövetséghez, Mózes törvényeihez. Így született meg az erdélyi „zsidózók” vallása. A szombatosokat aztán később tüzzel-vassal üldözték. Orbán Balázs még számos székelyföldi településen találkozott híveikkel, a XX. századra azonban már csak a Küsmöd völgyének néhány falujában éltek, Erdőszentgyörgyön, Bözödön és Bözödújfaluban, végül már csak utóbbiban tartották meg a régi hitet. A XIX. században sokan közülük felvették a zsidó vallást, és a közéjük telepedett zsidókkal zsinagógát is létesítenek. A nemzeti és vallási sokszínűségről 1850-ig visszamenően az egymást követő népszámlálási adatok is tanúskodnak. A falut 1910-ben még 679-en lakták, túlnyomórészt magyarok, de élt itt néhány ortodox román és

cigányok is. A 20. század elején létezett a katolikus, az unitárius templom és a zsinagóga is, valamint a Bözödhöz tartozó református egyház. A második világháború idején a székely zsidók is veszélybe kerültek, közülük sokat az akkori plébános, Ráduly István mentett meg a deportálástól, mások viszont áldozatul estek, mert nem voltak hajlandók megtagadni felvett vallásukat. A XX. század közepén a szombatosok többsége kivándorolt, a maradék katolikus lett. A zsinagógát 1948-ban lebontották. 1939-ben építeni kezdték az ortodox templomot, de egy idő után elfogyott a pénz, s félkész állapotban maradt egészen 1990-ig, amikor aztán azt is lebontották.

EGY FALU VÉGZETE

Az 1970-es évek nagy áradásai végig pusztították a Kis-Küküllő völgyének településeit. Ez a természeti katasztrófa megpecsételte Bözödújfalú sorsát. Felvetődött, hogy az árvizek elkerülése végett a Küsmödon gátat kell emelni. Az erős esőzések idején ezzel a gáttal fel lehet fogni a Küsmöd és mellékvizzeit, majd pár nap elteltével, a Kis-Küküllő vízszintcsökkenése után a zsilipeket fokozatosan fel lehet emelni. A duzzasztó megépítése tehát indokolt volt, de a szakemberek véleménye szerint is, meg lehetett volna menteni a falut. Csakhogy ez sokkal költségesebb lett volna, és az akkori diktatúra számára egyáltalán nem volt fontos egy székely falu megmentése.

A gátépítés már 1975-ben megindult, 1977-ben leállt, de 1984-től újrakezdték. 1985-

Emelkedik a víz...

ben kezdődött a falu lakosságának kitelepítése. Bözödújfalú népe szétszédelt Erdély minden tájára, s olyan is volt, aki végleg elhagyta az országot. A módosabbak Székelykeresztúrra, Székelyudvarhelyre, Sepsiszentgyörgyre költöztek, mások Csókfalvára vagy Bözödre hurcolkodtak át, a szegényebbeknek be kellett érniük az erdőszentgyörgyi panellakásokkal. Voltak, akik lebontották házaikat, elvitték az anyagot, és abból más helységeken építkeztek. Akinek erre nem volt anyagi lehetősége, annak az állam kárpótálást adott, 20-30 ezer lejről, egy Dacia autó árának feléről beszélhetünk. A 180 családból csupán 14 maradt helyben, olyanok, akiknek a háza a hegyoldalon állt, nem volt veszélyeztetve a víz által. A falu két temploma – az unitárius és a katolikus – állva maradt, mivel az egyházak arra az álláspontra jutottak, hogy: „templomot nem

Bözödújfalvi Madonna

bon-tunk”. Így lett belőlük a tóból kimeredő, szomorú jelkép, amely később bejárta az egész világot.

1994-re a falu két templomával együtt teljesen víz alá került. Csak az említett néhány ház, a keresztény- és a zsidó temető menekült meg, illetve az unitárius és a katolikus templom állt szomorú mementóként a vízben. De ahogy az várható volt, az évek során egyre rosszabb állapotba kerültek. Több mint tíz éve a katolikus torony alját még kijavították; a szomszédos Kőröspatak szalmakalap-múzeumot és panziót fenntartó Szócs család adta a munkához a cementet. Ez meghosszabbította néhány évvel a torony életét. Ám az időjárás viszontagságai miatt – vagy talán emberi kéz is segített? – a tető cserepei eltűntek, és a fedetlenül maradt toronytető beomlott. Ez arra ösztönözte az akkori helyi előjárókat, hogy próbálják menteni, ami még menthető. Ennek érdekében az erdőszentgyörgyi unitárius templomban megbeszélés kezdeményeztek, amelyen Demeter Erika, erdőszentgyörgyi unitárius lelkész és Tar András, erdőszentgyörgyi polgármester mellett részt vett Vetési László református lelkész és a budapesti Miniszterelnöki Hivatal képviselője is. A terv az volt, hogy a még álló egyházi épületeken állagmegőrző munkálatokat végezzenek, és megfelelő emlékhelyet alakítsanak ki. Ennek érdekében kértek támogatást a magyarországi Miniszterelnöki Hivataltól. Csakhogy 2014-ben az épület összeomlott. Bár Erdőszentgyörgy mostani polgármestere, Csibi Attila Zoltán már elindított egy olyan programot, amelynek része lett volna a torony megmentése...

EMLÉKÖRZÉS ÖSSZEFOGÁSSAL

Az otthonukat vesztett bözödújfalusikák szétszóródtak a nagyvilágban, magukkal vitték a fájó emléket, a szülőfalut, amelyet soha többé nem láthatnak. De könnyebb elviselni a fájdalmat, ha van hová visszatérni legalább egy pillanatra, találkozni az egykori szomszédokkal, ismerősökkel, falustársakkal, és felidézni az együtt-töltött évek emlékeit.

És akadt az innen elszármazottak között nem egy, aki felmérte e találkozások fontosságát, és tett is azért, hogy lehetővé váljék. A falu szülötte, a Bécsben élő Sükösd Árpád kezdeményezte az elárasztott falu egykori lakóinak találkozóját. Kezdetben csak a kortársak találkoztak a katolikus templomhoz tartozó papi lagnál, de később, amikor emelkedett a víz, kiszorultak onnan. Ebből a kezdeményezésből nőtt ki magát a Bözödújfalui egykori lakóinak falutalálkozója. Minden év

A bözödújfalui siratófal

augusztus első szombatján összegyűlnek a tó partján, hogy emlékezzenek. 1995-től már nemcsak a tópart, a temető, de „siratófal” is segíti az emlékezést. Az emlékmű felavatásáról a Népújságban Izsák Ildikó emlékezett meg a Legyen a béke órája című cikkében: „A falu lelkületét idézték. Az ökumenikus istentisztelet után Kolcsár Sándor unitárius esperes és Tófalvi Zoltán újságíró emlékezett meg az értelmetlen és felesleges ítéletről, amelynek következményeképpen „Európa egyedi szigete” pusztult el a „gyilkos” tó alatt. Beszédet mondott még Molnár József, a körzeti RMDSZ elnöke és Sorbán Daniella erdőszentgyörgyi tanárnő, aki „az idegen”, a kívülálló döbbenetét hangsúlyozta az emberi tragédiák láttán. A „siratófalat” Sükösd Árpád bözödújfalusi származású, Bécsben élő üzletember sajtó költségen készítette el.” (Népújság, 1995. augusztus 8.) A mindenki által csak siratófalként emlegetett emlékmű az egykori házakból megmentett elemekből készült el. Ugyancsak Sükösd Árpádnak köszönhető, hogy 1996-ban kiemelték a vízből, és a siratófal közelében elhelyezték az első világháborús emlékművet. Az emléktáblán a következő 33 név van fekete márványba vésvé:

András József	Kinda János
Átyim Péter	Kinda Márton
Csokor József	Lupuj Béla
Farkas Ferenc	Nagy Béni
Farkas György	Nagy M. János
Farkas János	Pálffy Sándor
Farkas Péter	Pálffy Zsigmond
Fekete Mendel	Péter Dénes
Gere József	Péter Ferenc
Geréb János	Rózenveig Fülöp
Györffy György	Sallós György
Hiller Izidor	Simó József
Hiller Mózes	Simó Lajos
Kovács Izidor	Simó Mihály
Kovács Izsák	Szócs Péter
Kovács P. Izsák	Varga János
Kovács Márton	

Bözödújfalui emlékezetének másik lelkes éltetője a bözödújfaluból származó Szombatfalvi József nyugalmazott unitárius esperes. Az előbbiekhöz csatlakozott Erdőszentgyörgy önkormányzata is. Csibi Attila Zoltán polgármester szívügyének tekinti Bözödújfalui emlékének őrzését. Ennek érdekében megalakították a Bözödújfalui Egyesületet, amelynek elnöke Székely Dénes. Így a falu emlékének megőrzése új lendületet kapott. A 2015-ös találkozó meghozta Bözödújfalui egyfajta feltámadását. Szombatfalvi József nyugalmazott unitárius esperes irányításával felépítettek egy nagyon egyedi emlékparkot: a kopjafá-falut. A kopjafák, ezek a különleges faragványok, egy-egy családot, házat, épület jelképeznek abban a sorrendben, ahogyan azok a valóságban is álltak. Egyik oldalukon a házszám és egykori lakójuk neve, a másikon pedig a faragómester kézjegye olvasható. A kopjafákat a Kárpát-medence szelvényében hosszában élő faragók készítették el díjmentesen.

2016. május 1-jén újabb elemmel bővült az elsüllyesztett falu emlékezete. Az erdőszentgyörgyi Rhédey-kastélyban felavatták azt a szobát, amely a vízzel elárasztott,

„megfajtott” Bözödújfalui emléket hivatott megőrizni. Székely Dénes, a Bözödújfalui Egyesület elnökének ötlete volt a falu makkjének elkészítése. Ez két évvel korábban fogalmazódott meg benne, amikor leomlott a templomtorony, és gyűjtésbe kezdtek. Ekkor került kezükbe egy 1990 előtti részletes kárfelmérési dokumentáció, pontos adatokkal, tervekkel, térképekkel. Az ötlet mellé állt a helyi önkormányzat, és akadtak támogatók is. A makett megtervezése és kivitelezése kilenc hónapot igényelt, ebből Berze Imre szobrászművész és társai öt hónapon át dolgoztak a térplasztikán.

Az emlékszoba segít megismerni Bözödújfalui történetét, felekezeteit, kultúráját. Az egykori lakosok életét, emlékeit filmen és fotóalbumban is megőrizték, elkészült az egykori katolikus és unitárius templomok makkja is.

És végül körvonalazódik egy igen merész terv megvalósítása: az összeomlott katolikus templom újraépítésének terve. A felépítést

Az Összetartozás templomának látványterve

adományokból szándékoznak megvalósítani – így valóban megilleti az új építményt az Összetartozás Temploma elnevezés. A tervek elkészültek, a gyűjtés jól halad, de még mindig szükség van újabb adományokra, hogy az elképzelés teljes mértékben megvalósuljon. Az adakozást meggyorsította és időszérűvé tette az, hogy 2017-ben a tározó vízszintjét több mint nyolc méterrel csökkentették, mert a vízben álló irányítótoronyt a gáttal összekötő híd egy része leszakadt. Így az egykori település maradványai szárazra kerültek. Láthatóvá váltak az egykori falu szomorú maradványai, romjai. De ezzel egy időben lehetőség nyílt arra, hogy a szárazra került területen elkezdjék a templom újraépítését.

Ebben az évben augusztus 4-én lesz a bözödújfaluiak találkozója. Az erdőszentgyörgyi önkormányzat most újból tanúbizonyosságot tesz arról, hogy Bözödújfalui emléket a szívében viseli: a találkozó alkalmával, augusztus 4-én letezik az Összetartozás Templomának alapkövét! A templom felépítéséhez még nincs meg a teljes összeg, de szeptemberben elkezdődik az építkezés! Abban a reményben, hogy újabb támogatók fognak jelentkezni, az önkormányzat azt ígéri, hogy jövő év augusztus első szombatján, Isten segítségével bízza átadják az újja épített templomot!

Így hát remélhetjük, hogy Atlantisz hangja újból megszólal, és üzenetet küldhet: az elárasztott tündéri falunak az emlékezetét nem némíthatja el a víz!

Székely emberek – zsidó istenek

Jegyzetek a székely szombatosokról

► *Bözödi György*

(Az *előző lapszámában megjelent írás folytatása*)

A homályban maradt nép történetéről itt-ott eltévedt adat szól. De ezek nem a szombatos falukban találhatók, levéltárak poros kötegei rejtegetik őket. Úgy írom le, ahogy találtam, összefüggéstelenül, az első pillanat döbbenésében. Mít élhetett át ez a nép, elmondják ezek a sorok:

1641-ben az erdélyi református státus kéri I. Rákóczi György fejedelmet: „találjon ki módot és utat, mely által gátoltassék meg az ártalmas szektának küljebb való terjedése”. (...)

Többé-kevésbé ismeretes ebből a korból, hogy a Rákócziak milyen szigorral léptek fel a szombatosok ellen, Kemény Zsigmond megírta. De semmiféle erőszak nem érhetett el eredményt a vallás ellen. Egy 1670-ből való jelentés jellemzően világítja meg a helyzetet. Egyes részeit szó szerint leírom, mert világosságot vetnek arra, hogy mik voltak a szombatos hívők főbb elvei, és a falu többi lakói között mi különböztette meg őket. A királyi biztosok vallatták a falu lakosságát, hogy adják ki a zsidózókat. A feltett kérdések ezek voltak:

1. Tudod-e azt, ki nem dolgozik szombaton, és ki nem eszik disznóhúst, rákot, menyhalat, hajatlan kövi halat és csikot?

2. Tudod-e, kik vannak olyanok köztetek, kik szombaton nem dolgoznak, hanem elrejtőznek, elbújnak, s úgy ülnek szombatot?

3. Ellenben tudod-e, vasárnapon ki tévesen s tett dolgot, ki takart szénát, ki font, mosott, szapult, cérnát serített, vagy egyéb dolgot tett?

4. Tudod-e, hallottad-e, kik káromkodnak a Krisztus ellen?

5. Tudod-e, pogácsás ünnepeket ki tart, efélét egyebet, zsidó ceremóniákat, egyszóval zsidó vallást, rítust tartókat, követőket, kit tudsz, s micsoda jelekből tudod (...) Átkelve a hegyi ösvényeken, Bözödön jelentek meg. Az unitárius lakosság vallott, hiszen érdeke volt, mert sokszor zsidózóknak tüntették fel az unitáriusokat is. Azzal, hogy megnevezték a szombatosokat, azt igazolták, hogy nem árulnak egy gyékényen. (...) Bözödről Küsmöd völgyébe ment át a bizottság. Bözödújfaluban aránylag nem sok családot írhattak össze, aminek bizonyosan az a magyarázata, hogy nem volt, aki feladja őket, mivel a község túlnyomó része szombatos vallást tartott. A következő és egyben utolsó község Kőröspatak volt, ahol ismét annyi zsidózókat találtam, hogy nyugodtan el-távozhattak, mint aki dolgát jól végezte. Pedig Erdősztgyörgyön, Gagyban, Ravában, mindenfelé el volt már terjedve Eössi András vallása. Az összeírás után szigorú üldözés következett, vagyonvesztés, száműzés, de mind kevés eredménnyel. Nemsokára végigvágattak ismét a lovasok a falvakon,

és osztogatták a szigorú parancsot. Hány-szor vágattak még az évszázadok folyamán, hol erdélyi fejedelem, hol német császár parancsával, se szeri se száma. De a népet nem lehetett megtörni. Végül nem a császárnak hódolt be, hanem az Istennek, az ő ótestamentumi prófétáinak, ahol végre oltalmat talált. A zsidó vallást elismerték hivatalosan, és szombatosok törvényes úton zsidóknak jelentették ki magukat. Ezzel a sok évszázados üldözés véget ért. (...)

Bözödújfalú a székely zsidók Jeruzsálemé. Azzal a különbséggel, hogy ezt a Jeruzsálemet nem sikerült az ellenségnek leromolnia, ez az egyedüli község, amelyben az ősi vallás fennmaradt – mondhatjuk egészen máig. Mert a mai zsidók semmi másban nem különböznek a múlt századbéli szombatosoktól, csupán abban, hogy hivatalosan és nyíltan vallják magukat mózesitűeknek. Meg aztán körül vannak metélve. A régiek nem hajhatták végre ezt a rituális szertartást, mert nem volt, aki végezze. Csak az akadályozta meg őket, mert különben minden lehető elkövettek, hogy a legapróbb részletekig eleget tegyenek Mózes parancsainak. A legérdekesebb ebben a dologban az, hogy a székely zsidók talán nem is láttak zsidókat a XIX. század végéig. (...) Bizonyítja ezt az az áhítat, amellyel az 1860-as években odakerült Wolfinger zsidót fogadták, aki nem közelebről, mint Zentáról vándorolt ide. Igyekeztek tehát a saját értelmezésük szerint önmaguktól eligazodni a zsidó vallás ezerféle törvényének gyakorlati keresztülvitelén. Az 1868-ban megtörtént áttérés óta hivatalos papjuk, metszőjük és tanítójuk van egyszemélyben. A múlt század vége felé tömegesen telepedtek le a zsidók a hat kilométer távolságra levő Erdősztgyörgyön, és nemsokára rabbit is hívtak maguk közé. Az áttérés után Bözödújfalut tették hivatalosan is a székelyföldi zsidóság központjának, hogy segítsenek rajtuk azzal a kevés összeggel, ami az anyakönyvvezetéssel jár. Erdősztgyörgyön azonban a bevándorolt zsidók száma hamarosan elérte a székely zsidók számának háromszorosát, és így észrevétlenül is magához ragadta a vezetés szerepét. Bözödújfalú maradt ismét kis falunak, mivel azóta sem törődött senki.

Gyermekkoromat ennek a szombatos falunak a közvetlen szomszédságában töltöttem el. Ha visszagondolok arra az időre, meg kell állapítanom, hogy jóformán semmit sem tudtam a szombatoságról, pedig Újfaluban számtalanszor megfordultam. Csak akkor tudtam meg a község nevezetességét és páratlanul érdekes múltját, amikor elkerültem arról a vidékről. Mások mondták el, nem oдавó emberek. Talán az unitárius egyháztörténettel kapcsolatosan kezdtem valamit gyanítani, amikor a valláskönyvben legnagyobb meglepetésemre megpillantottam annak a községnek a nevét, amelyről otthon csak leikicsinylően szokott megemlékezni a vidék.

Az elmondottakból már azt is sejteni lehet nagyjában, hogy a szombatos székelyeket milyen szemmel nézik a többiek. Bizony nem sokat törődnek velük, ma már nem csinálnak kérdést a hitbéli dolgokból. (...) A régi szombatosoknál vérebe ment, tartózkodjanak az emberektől, őrizték meg titkaikat, s ez az évszázados szokás nem maradt nyomtalan a maiak életében sem. (...) A félszegséget hamar észre lehet venni rajtuk. A falusi emberek társaságában nem érzik otthon magukat, mintha félénék valamitől, mindig tartózkodóak mind beszédjükben, mind mozdulataikban. (...)

A falu kopár, magas hegyek között fekszik, amelyeket közel száz méteres szakadékok szaggatnak meg itt-ott. Ezekbe menekültek az üldözött szombatosok, ezeknek a mélyén rejtőztek el csikorgó telek idején is. Minden lépést óvatosan tesz meg annak a lába, aki a múlt ismeretével lép a földre. A Küsmöd völgyének zöld fái közül kiemelkedő kis templom sárgára meszelt vékony tornya messziről üdvözli a közeledőt. Udvarán és falai között nagy harcok vívódtak meg, nemcsak az istenhit küzdött, hanem az emberek is, ököllel. A szombatosokat ide hajtották a katonák erőszakkal a templomba, itt kényszerítették szájukba az úrvacsorát, kezükbe a feszületet. Mennyi mindenről tudnának beszélni a kövek és a szentképek... Mennyi ember nézhette el ellenséges szemmel a kicsi tornyot a határról, ahová mindenüvé elátszik. Mennyi könny és mennyi fájdalom szakadt az emberek lelkéből, csupán azért, mert jobban hittek Istenben, mint akik külső templomokat építenek. A templom harangjának hangja messze elhalaszti esténként a körüllevő falvakba, amelyekben nem szól harang, mert más istenben hisznek. A katolikus torony végvár. Felfelé, keletre unitárius és református templomok vannak csak.

A szombatosok lakóháza semmiben sem különbözik a falu többi épületeitől. Az udvaron áll a csűr, apró ólak, hacsak a szegénység le nem rombolt mindent. Ezek a zsidók földműveléssel, gazdálkodással foglalkoztak, amit bizony a rituális étellel nehezen lehet összeegyeztetni. Sokszor megtörtént, hogy az imaszíjakat, imakendőt és egyéb apróságokat reggelente kivitték magukkal a mezőre, hogy ott végezhesék szertartásukat. A szent dolgokat megverte az eső, és egyéb kellemetlenségek is adódtak, úgyhogy most megtiltották a kegyeseknek a házból való kivételét.

Aki csak teheti, menekül a földműveléssel való foglalkozás elől, amely itt nem sokat jövedelmez. A határ egyharmada terméketlen, a többi sem földművelésre való. A városokba szivárgott be nagy részük, ahol iparos mesterséget tanultak. Az ottholévők

közül került ki a falu szabója, cipésze, de már a kereskedő nem. Ezt született zsidó végzi közöttük, mint Székelyföld bármely más falujában. Üzleti érzékük nincs, ezt az egyet, amiből hasznuk is lehetne, nem tudták elsajátítani.

Ruházatuk sem különbözik lényegesen a többiektől. Az asszonyok előszeretettel viselik a vékony városi kartonból készült égszínkéék és fehérpettyes vagy csikos szoknyát, ugyanolyan blúzzal. Vigyáznak arra, hogy egy ingben, azaz blúz nélkül ne járjanak nyáron sem. Jobban ragaszkodnak a cipőviseléshez és a fejkendőhöz, mint a többi falusi asszony. Ha csak lehet, ezeket is viselik egész évben.

A férfiak közül kevés visel szakállat, inkább az öregek. Ilyenkor hajukat sem vágják le oldalt, de egyéb formában pajeszt senkinél sem láttam. Öltözetük olyan, mint a többi székelyeké, bakancs vagy csizma, posztóujjas, arra az egyre ügyelnek, hogy fehér harisnyát ne kelljen viselniük, hanem helyette a szürkét hordják, amely a többi faluban általában bizonyos kiválóságot jelent a többiek közül, komolyságot, tiszteletben tartást. Sokan öltöznek mind az asszonyok, mind a férfiak közül a városi iparosság jellegzetes felemás öltözkébe.

Bemegyünk Nagy Hermann házához. Évekig volt a hitközség jegyzője. Foglalkozására nézve cipész. Az udvaron találjuk, teheneket fog ki a járómból. Most jött haza Szentgyörgyről a malomból, a zsákok is a szekéren vannak még, rongypokróccal letakarva.

– Mindennel kell foglalkozni, kérem – kezdi. A cipészkedésből nem lehet megélni ilyen kicsi faluban. Gazdálkodni is muszáj, teheneket tartani, gondozni.

Négy gyermeke van, feleségét is Nagynak hívják, unokatestvérek voltak. A nagyobb leánykák városias köntösben szaladgálnak az udvaron, a fiúk nadrágban. Maga Nagy úr „bricseszt” visel és csizmát, nadrágja, kabátja és lapos sapkája szürke háziszóttos vászomból van. Amint láthatjuk, Nagy Hermann az urak közé tartozik a szombatosok között.

Bemegyünk a házba. Semmi feltűnőt nem lehet észrevenni, olyan mint a többi székely ház berendezése, csak elől a falon fedezzük fel nemsokára a minden zsidó házra jellegzetes kis dobozt a zsidó kereszttel. Megismerkedünk Nagy Hermann feleségével és édesanyjával. Nagyné a szombatos asszonyok típusa, de az öregasszony vonásain egy hajszálynit sem változott a székely jellegzetesség. Ősz fejről senki sem mondaná meg, hogy Jehova kegyelmébe ajánlva hajtja le este. Fia arcáról azonban bárki leolvashatja az első pillanatban, hogy olyan emberrel áll szemben, aki rituális életet folytat. Mint érdekes dolgot jegyzem meg, hogy leánykájában semmiféle idegen vonás nem mutatkozik.

Arra kérem Nagy Hermannnt, mondja el, mit tud a szombatosok történetéről.

– Az igazat megvallva, nem sokat mondhatok. Így, amit az öregektől hallottam be-

szélni, azt tudom csak. Egyébként nem érdeklődtem a dolog iránt.

– Hogy lehet ez? – kérдем csodálkozva.

– Ami elmúlt, eltelt.

Hallgat. Minden szót úgy kell kiszedni belőle. A vallással kapcsolatos dolgokról különben senki sem nyilatkozik itt szívesen.

– Nem tartják fenn azoknak az emléket, aki vallásukat megalapították, és egész életükön keresztül eltűrték az üldözést, megvetést?

– Mi már egészen más szellemben vagyunk nevelve – így mondja. – A mi vallásunk a tiszta zsidó vallás, nem az, amit a régiek tartottak. Csak úgy nagyjában ismerjük a régi dolgokat. – Aztán ismét kimondja a művelt módon megfogalmazott érvet: – Minket egészen más szellemben neveltek.

– És ebben a szellemben nevelik a mostani gyermekeket is?

– Ebben.

Más témáról beszélgetünk, miközben Nagy Hermann már cipőket talpal. A jelek szerint a szombatosoknak még az emléke is kivesz nemsokára.

– Nem gondoltak soha arra, hogy visszátérjenek a keresztény hitre?

– Nem – mondja határozottan.

Én azonban azt hallottam, hogy több esetben történt már vita a szombatos családok tagjai között ebben a kérdésben. Az egyik fiú ott is hagyta a családját, mert nem akart tovább zsidó módon élni. Amint lát-szik Nagy Hermann hú szombatos, a bomladozást eltitkolná, ha lehetne. De talán a kurta és határozott válasz csak magára vonatkoztatva érette.

– Érdekből lennének keresztények – kezdi kis idő múlva, és a szakadárokat érti alatta.

– Milyen érdekből?

– Anyagiból. De vallási szükségletből senki.

Hamarosan megmagyarázza. A zsidóknak sok pénzre van szüksége, hogy megtarthassa az ünnepeket. Egyszer azért, mert munkaszünettel jár, másodsor pedig, mert a rituális életmód sok pénzt emészt fel. A sokkal gazdaságosabb disznóhúst és zsírt nem használhatják, mint a többi székelyek, hanem libát, kacsát és tyúkot kell venniük, ami háromszor annyiba kerül.

Az öreg Nagyné még szombatos volt valaha. Az áttéréskor kicsi leányka lehetett. A szombatosokkal nem sokat törődő fiával jól megél egy fedél alatt, különben ő is a zsidó szertartásokat tartja százszázalékosan. Megkérem, hogy beszéljen az áttérésről, ahogy emlékszik.

– Ha az a Wolfinger nevű zsidó ide nem kerül, mi sohasem lettünk volna zsidókká – lep meg az első mondata, mert ebből az látszik, hogy nem nekik jutott eszükbe a hivatalos áttérés. – De az úgy tudott beszélni, hogyha akármit mondott volna is, utána ment volna a nép.

– Mivel beszélte rá az embereket?

– Így mik vagytok? – mondta. Se zsidók, se magyarok. Meg kell erősíteni a kötést, úgy lesz a vallásnak igazi ereje. Addig beszélt, hogy milyen szép vallás a zsidóság, s hogy mi még csak tévelygők vagyunk, míg az

öregebbek reaállottak. Ő kezdte aztán meg a dolgot, írt mindenfelé a nagy zsidóknak.

Olyan hangon mondja, mint aki kellemtelen dologra emlékezik vissza. Tisztán lehet látni, hogy nem olyan buzgó híve a zsidóságnak, mint a fia. Az imént is védelmébe vette volt a szakadár szándékúakat.

– A néninek nem jutott eszébe soha visszatérni?

– Eszembe talán jutott, de már vén vagyok. Meghalok itt a zsidó vallásban. Kicsi hallgatás után mintegy felbátorodva kezdi el:

– Eleget is bánták azután, hogy zsidók lettek, de visszatérni már lehetett. A közénk jött zsidó pap legelőbb eléggé megmondta, hogy emberek, jól gondolják meg, mire szánják el magukat, mert az nagy kötés, nagy törvény, amit felbontani többet nem lehet.

Maga elé néz, aztán ki az ablakon a szomszéd kertbe, ahol ló van egy fához kötve. És újból, kérdés nélkül kezdi:

– Wolfinger rontotta el az emberkedvit. Minden pénzből kiforgatott mindenkit. Elhozta az új imakönyveket, imaszíjakat, kendőt, mindent olyan drágán adott, hogy egy vagyon is ráment volna. A pénzzel pedig odalett egyszer. Azóta lett szegény mindenki, hogy átaláltunk. Azelőtt még volt vagyona egyik-másiknak. De hogysisne, mikor csak ünnepet is annyit tartunk, hogy amiatt le lehet szegényedni. Megtartjuk a sok zsidó ünnepet pontosan, jobban, mint sok igazi zsidó. Emellett pedig megtartjuk a magyarok ünnepeit is (így mondja a keresztény helyett), mert nem akarunk háborúságot. Vasárnap s egyéb ünnepeken nem dolgozunk, hogy ne tünjék fel, csak bent a házban végzünk apró munkát. Emellett a román ünnepeket (így mondja a „nemzeti” helyett) is meg kell tarttuk. Az esztendőnek szinte fele mind ünnep.

– A keresztény ünnepeket jószántukból tartják?

– Mí úgy, mert né, milyen ez a falusi nép – kimutat az ablakon. – Azt a lovat azért tartják ott, mert eltörött a lába. A gazdája magyar ember, szombaton erdőre volt vele, s kitörött a lába. Most ha zsidó ment volna vele vasárnap, azt mondanák, hogy Isten büntetése.

Azt a véleményt mondják az asszonyok, hogy legjobb volna, ha mindenki egyszerre tartaná a vallást. Románok, zsidók, magyarok. Mert így egyik sem tartja meg. A faluban ugyanis mind a három nemzet képviselve van, majdnem egyforma arányban.

A nagyobb baj az: mindenki el van foglalva a maga dolgával, nem törődik, hogy mi a vallás, honnan ered! – zárja le Nagy Hermann a vitát.

Kihoz egy könyvet a belső szobából. Péchy Simon imádságai nyomtatásban, az Akadémia kiadásában. Habár szombatos munka, nem válik meg tőle, mert emlékebe kapta.

1935

(Folytatjuk)

Lovas zarándokok Bözödön

► *Fazakas Levente*

Szombat este érkezett és vasárnap reggel távozott az a zarándokcsapat, amely a vallásszabadság kihirdetése, a Magyar Unitárius Egyház 450 éves évfordulója alkalmából 450 km megtételére vállalkozott. Megköszönöm mindazoknak a segítségét, akik hozzájárultak szeretetteljes fogadásukhoz. Nemes céljuk elérésére pedig Isten áldását kérve, idézem Demeter Sándor Lóránd székelyderzsi unitárius lelkész testvérem a zarándoklatra vonatkozó gondolatait:

1568. január 6. és 13. között Tordán országgyűlést tartottak, amelyen – Európában elsőként –, kihirdették a vallásszabadságot: „Urunk öfelsége miképpen ennek előtte való gyűlésibe országával közönséggel az religio dolgáról végezőtt, azonképpen mostan és ez jelen való gyűlésébe azon erősíti, tudniillik, hogy midőn helyökön a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, kiki az ő értelme szerint, és az község. ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse az ü lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő néki tetszik. Ezért pedig senki az superintendensök közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bántassa, ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől, az elébbi constitutiók szerént, és nem engedtetik ezt senkinek, hogy senki fogsággal, avagy helyéből való priválással fenýögessön az tanításáért, mert a hit Istennek ajándéka, ez hallásból lészön, mely hallás Istennek ígéje által vagyon.”

Ez a határozat biztosította a recepta religio-k (bevett vallások: katolikus, evangélikus, református és unitárius) szabad gyakorlását és terjesztését. Ezzel a törvénnyel alakult ki Erdély alkotmányában a három törvényes nemzet mellett a négy törvényesen bevett vallásnak nemcsak egyházi, hanem politikai és közjogi rendszere is. Ettől az időponttól

kezdve Erdély alkotmánya a három törvényes nemzet és a négy bevett vallás egyenjogúságának elvein épült fel, és fejlődött tovább. Ennek a törvénynek a kimondásától számítjuk a Magyar Unitárius Egyház fennállását. A vallásszabadság törvényét 1571-ben a Marosvásárhelyi Országgyűlés is megerősítette. 2018-ban a vallásszabadság törvényének és az Unitárius Egyház megalakulásának 450. évfordulóját ünnepeljük. A 450. évfordulón ennek a vallási- és történelmi zarándoklatnak a célja az, hogy a három törvényes nemzet, és a négy bevett vallás egyenjogúságának elvét követve, Erdély történelemmel átitatott terein átkelve (Székelyföld– Székely Mezőség – Mezőség – Aranyosszék – Hegyalja – Szászok földje – Királyföld – Székelyföld), tisztelegjünk, emléket állítsunk, és az értékekre irányítsuk a figyelmet. Tisztelegjünk a több évszázados nemzeti- és felekezeti együttélés előtt (A zarándoklat útvonal a tordai országgyűlési határozatban szereplő nemzetek (székely, magyar és szász) és a felekezetek (katolikus, magyar- és német evangélikus, református, unitárius) mindenikét érinti.

Szintén ebben az évben állítunk emléket János Zsigmondnak, az első erdélyi fejedelemnek, akinek uralkodása alatt, 1568-ban Tordán az országgyűlési rendek törvényi erőre emelték a lelkiismeret- és a vallás sza-

badságát. Ezt az első fejedelmet Erdély méltatlanul elfelejtette. Ugyanakkor az erdélyiség eszméire irányítsuk a figyelmet, vagyis: a türelem, a szabadság és a hit eszmeiségére.

Miért lóval indult a zarándoklat? Azért, mert a zarándoklat házigazdái mellett, hogy unitárius lelkészek (társzervező Kelemen Levente unitárius lelkész, Homoródoklándról) a székely vidéken élő többséghez hasonlóan, gazdálkodással is foglalkozó, lovas emberek, és hagyományörző huszárcsapatok tagjai is. A ló mozgása jelzésértékű is. Hiszen úton vagyunk ugyan, de tudjuk, hogy mi történik körülöttünk. Lépésben a ló átlagsebesség 6 km/h, és a maximális sebessége sem több mint 60-70 km naponta. A lóháton történő utazás során a test teljesen érzékeli a mozgást, miközben a tudat észleli a külső történéseket. Ennek az útnak a lényege, hogy lassítva a helyváltoztatást, segítse a lélek észleléseit is. Lassabban mozgunk, hogy tudatában legyünk a külső és belső történéseknek.

A zarándoklat időpontjai: Nyitónap Székelyderzs, 2018. július 6. (péntek)

Az indulás napja 2018. július 7. (Ez a nap Erdély első fejedelmének, János Zsigmondnak a születésnapja.) A megérkezés napja Homoródoklánd, 2018. július 21. szombat.

Bözödi gyermektábor – kilencedik alkalommal

FOTÓ FAZAKAS LEVENTE

Az idei gyerektábor első napján egy pillanatra megálltam. Láttam a jelent, de közben az elmúlt évek képsorai is lepörögtek szemem előtt. Dudorásztam az éneket: Újra itt van, újra itt van, újra itt van... a nagy csapat. Gyermek, akik szép lassan kicserélődtek. Fel nőttek, akik tapasztaltabbak lettek. Vártuk a napot egy kis félelemmel, egy kis kíváncsisággal, egy kis izgalommal. És elérkezett! Jöttek kisebbek és nagyobbak. Szülők és nagyszülők. Egykori kezdők, ma már felügyelők és segítők, visszatérők és újak. Jó volt újra így együtt. Tanulni, játszani, énekelni, imádkozni, együtt lenni. A gyerekeket köszönetet mondtak a felnőtteknek, és a felnőttek örömmel fogadták a gyermeki őszinteséget. Mindannyian köszönetet mondtunk a segítőknek, a Polgármesteri Hivatalnak és a Megyei Tanács támogatásának. Ha Isten is segít, az emberi akarat is meg lesz, jövőre 10 évesek leszünk...

Találkozunk 2019-ben is!

► FL

A Tolvajos mondája*

Évtizedek, vagy éppen évszázadok óta beszélnek, hogy nemcsak Bözöd létrejöttéhez, hanem a falu határaihoz is mondák kötődnek.

Van egy magas domb a falu észak-nyugati felén, amelynek Tolvajos a neve. Az 1700-as évek végén, az 1800-as évek elején itt gyűltek össze a környék betyárjai, hogy az ellopott tárgyakat, az elhajtott jószágot adják-vegyék, csereberélik. Marosi Gyuri bá mesélte, hogy az egyik éjjel, ismeretlen kopogtatott házuk ablakán, ételt s italt követelt, és megparancsolta, hogy másnap alkonyatkor vigye azt ki az erdőbe. Ellenkező esetben halálnak halálával hal ő és felesége. Gyuri bá rettegve tett eleget az ismeretlen lovas kérésének, s vitte alkonyatkor a felesége által összecsomagolt kenyeret, kolbászt, túrót s jó bort. Az erdőhöz érve az ismeretlen férfi hangját hallotta a sűrűből, aki azt mondta, hogy tegye a tarisznyát a külső bokor

mellé, s majd rögtön forduljon vissza a faluba, majd hetente jöjjön újra el, és hozzon magával mindig bőségesen ételt-italt. Hetek múltával Gyuri bá megunta az étel-itál hordását, na meg a készletük is bőségesen megapadt, hát elhatározta, hogy ő biza többet egy morzsát sem visz a rablóknak. Két hét elteltével arra ébredtek, hogy lovukat és jármos tehénüket valakik ellopták az éjszaka. Elindultak keresésükre, de a nyomokat követve csak a faluba vezető patkányomokkal találkozottak úton-útfélen. A következő éjszaka újból eljött az idegen, és ismét arra szólította fel, hogy másnap alkonyatkor legyen étellel és itallal megterhelve az erdőnél.

Gyuri bá ijedten állt meg az erdőszélen várva, hogy mi fog történni. Jött is az idegen, és elmondta, hogy a lovat s a tehenet ők kötötték el, mert nem teljesítette a parancsot, de ha most kiáll egy próbát, többé nem kell jönnie. Felszólította, hogy egy üveg bort dobjon a ma-

gasba. Ha az leesve nem törik el, akkor tovább is kell hetente jönnie, de ha eltörik, és tartalma kifolyik, akkor nem. Feldobta az üveget, s az földre érve darabokra tört, s folyt a dombon lefelé annak nedűje. Mostantól kezdve többé ne gyere, szólta az idegen, majd egyszer lovadért és tehenedért is kárpótolva leszel, ha arról, ami köztünk történt nem beszélsz senkinek. Dehogyan szólta egy szót is bárkinek! Örvendett, hogy megmenekült ő is, felesége is.

Hat év után egyik reggel lónyérítésre ébredtek. Kinéztek az ablakon, s hát uram-teremtóm négy ló áll a kapu lábujjához kötte. Mind a négynek fordítva volt felülvé a patkó a lábára. Kérdezték is tőle irigykedve az emberek: honnan van neki a négy szép lóva? Gyuri bá, kinézve a dombra, mindig csak ennyit mondott: - A Tolvajosból jövének!

*Forrás: Szakál Jolán elbeszélése nyomán lejegyezte Fazakas Lajos Levente.

Június 29. – Péter-Pál napja, az aratás kezdete

Péter, az apostolfejedelem és Pál, a népek térítő apostola kiemelt helyen szerepelnek a naptárban, és békében megférnek egymással. Június 29. kettejük igazi névünnepe, már csak azért is, mert a hagyomány szerint mindkettőjüket ezen a napon végezték ki 67-ben, Rómában.

Szent Péter az első pápa, eredeti neve Simon volt. Jézus adta neki a Péter nevet. Krisztus halála után ő került a keresztény vallás élére. Péter a halászsok védőszentje, hiszen maga is halász volt, mielőtt Jézus tanítványai közé állt. A halászsok régen ezen a napon tartották a céhgyűlést, a legény- és a mesteravatást. A lakatosok is patrónusuknak tekintették, mivel ábrázolásain a mennysországot tartja a kezében.

Szent Pál a keresztények ellensége volt, mígnem Damaszkuszba menve megtért, s megkeresztelkedett. (Ennek ünnepe a Pálfordulás: január 25.) Az ő attribútuma a kard.

Péter és Pál napja, mint az aratás kezdete vált ismertté a néphagyományban. A mondás úgy tartja, hogy ezen a napon a „búza töve megszakad”, és ilyenkor kezdődik az aratás. A búza Szent György napján szokik szárba, májusban kihányja a fejét, Szent Vid napján abbahagyja a növekedést, és Péter-Pál napján megszakad a töve. Ez annyit tesz, hogy április végén hosszú szárat ereszt, májusban megindul a kalászfajlás, június közepén már nem fejlődik tovább, így utána lehet aratni.

Ma is emlékeznek a régi rigmusokra:

„ Péter és Pál érkezése, szakad a búza gyökere.

Kaszát, sarlót készítsd, mert Péter-Pál után már üres az udvar, teli a határ!”

„Péter-Pál aratáskor elöljár.”

„Péter-Pálra búza érik, eljutunk az újkevényig.”

Sokfelé ekkor kezdték vágni a rozst is. Ha ez utóbbi még nem érett meg a betakarításra, akkor egy-két kaszasuhintást végeztek, hogy képtelenek megkezdjék az aratást. Péter-Pál

ILLUSZTRÁCIÓ

valamikor dologtöltő nap volt, tehát az aratási munkálatokat jelképesen kezdték meg! Sokfelé ekkor fogadták fel a gazdákat az aratókat és a napszámosságokat. Időjósítás is tartozik a naphoz. A Csallóközben Péter-Pál napjához fűződik az a hiedelem, hogy amelyik legény vagy lány elsőnek hallja meg a harangszót e napon, az év végéig megnősül vagy férjhez megy. A Csallóközben a gyümölcsveszi tilalom – mely másutt általában Szent Iván-naphoz kapcsolódott – Péter-Pál napjához kötődött. Az ünnepig nem volt szabad gyümölcsöt, főként cseresznyét ennie annak, akinek a kisgyermek meg halt, hogy az a túlvilágon kaphasson. Az ünnep után pedig az első szemet idegen gyereknek kellett adnia, s csak azután ehetett az anya.

Az aratókat elsőként meglátogató gazdát vagy családtagját a learatott gabona szalmájával megkötözték, s csak akkor engedték szabadon, ha borral vagy pénzzel kiváltotta magát. A gazda a kötözőknek pálinkát, a marokszedőknek fejkendőt adott. Az 1950-es években, a termelőségvetkezésekben és az állami gazdaságokban, ahol kaszával arattak, nem mulasztották el, hogy az elnököt vagy az igazgatót megkötözzék.

► Bözödi György „zsebversei”

1849-es gyermek

- Ne jöjj velem,
fiam,
ez nem
neked való.
- Nem bánom,
úgyis megyek,
Bem apó!

Eresszed csak

Jaj, eresszed csak, eresszed,
jön a másik csepp helyette nyomban -
a vérem eresztem el
minden gondolatomban.

Ásatáskor, nappal

Megtaláltuk a római utat a mai nap,
rajta tehát - jöhetnek a rómaiak!

Ásatáskor, éjjel

Itt fekszem, nyolc-tíz nép nyugszik alattam,
miért vagyok mégis oly nyughatatlan?

Halászás

Miért kapja be a horgot a hal? Mert éhes.
Ő, ez az úgy több ezer éves.

Hivatlan költők

Jaj, ezek a költők, mi mindent
össze nem írnak,
s ráadásul minékünk szánják
az egészet - írnak.

A Naplemente Idősklub hírei

➤ Gálfalvi Ilona

Júniusi találkozásaink fő témáját a Kenyeri barátaink látogatásának megszervezése töltötte ki. Megbeszéléseink során közösen döntöttük el a vendégek elszállásolását és étkeztetését, valamint a közös programok megszervezését. Igyekeztünk változatos és élményszerű programot biztosítani számukra. Június 17-én este végre a Rhédey-kastély udvarára befutott a vendégeinket szállító autóbusz. A rég nem látott kedves ismerősök örömeivel köszöntöttük vendégeinket. A szálláshelyeikre kísértük őket, majd közös vacsorára került sor. Egykettőre igazi baráti hangulat alakult ki. Mindenki nagyon jól érezte magát, és természetesen nem hiányozhatott az ének, a zene sem. A bemelegítés nagyszerűen sikerült. Másnap vendégeinkkel megismertettük városunk nevezetességeit. Meglátogattuk a kastélyt, itt vendégeink megismerhették a Rhédey család történetét. Majd a református templom következett. Az esős idő kissé megtréfált minket. Jó kis időre bennrekdünk a templomban, de ez nem jelentett gondot, zsoltárokat énekeltünk közösen, és így hamar eltelt az idő. Ebéd után istentiszteleten vettünk részt a római katolikus templomban. A vacsora megint jó hangulatban zajlott. Kedden vendégeinkkel meglátogattuk a bözödújfalusi emlékparkot, itt megismerhették a tó és Bözödújfalú tragikus történetét. Ezután Kőrispatak következett. Szerencsére délelőtt kisütött a nap, és így nem kellett az eső elől elhúzódnunk. Nemsokára előkerült az itthonról hozott elemózsia. Mindenkinek ízlett a finom nyárson sült házi szalonna, a zsíros kenyér és a friss zöldségek. Néhányan nem sajnálták a fáradságot és Sorbán Daniella klubtagunk vezetésével meglátogatták az esztenát, sajtot, ordát vásároltak és megkóstolták az ott készült különlegességeket. Közben klubunk tagjai munkához láttak, kezük alatt égett a munka, készült a finom gulyás.

Megszóltak a hangszerek is, daltól lett hangos a kőrispataki panzió udvara. Nótázó és vidám beszélgetés közepette gyorsan repült az idő, és már ültünk is asztalhoz. Ebéd után meglátogattuk a szalmakalap-múzeumot. Szócs Lajos, a vendéglátónk színes előadása és gyakorlati bemutatója szemléletessé tette a szalmakalap készítésének folyamatát. Vendégeink ajándékokat vásárolhattak, és megkóstolhatták a finom, frissensült lángost. Emlékezetes napot töltöttünk együtt! Másnap Korond következett, majd Szováta és a paradisi sóbánya. Pénteken a Kenyeri férfiak vendégei voltunk mind. Finom gulyást készítettek a kultúrotthon kisterme előtti szabadterén. Ez egyúttal búcsúlakoma is volt. Ebéd után a kultúrotthon nagytermében a Bodor Péter Színkör színjátszói és a Százfonat táncosai mutatkoztak be a vendégeknek. Aztán már csak a búcsúzás maradt hátra. Vendégeink indultak haza, mi meg rendbe raktuk a kultúrotthont, és aztán a szép élményekkel gazdagodva tértünk haza. Örömteli, nagyon jó hangulatban telt el ez az 5 nap. Szeretettel várjuk vissza őket! „A közösen átélt élmények emlékezetünkben elraktározódnak, és gondolatban újra és újra „meríthetünk” belőlük.” (Gary Chapman)

Ez úton köszönjük az önkormányzat támogatását, a Bodor Péter Művelődési Egyesület, az Ibolya pékség, a Caritas támogatását, és köszönet mindazoknak, akik segítettek emlé-

kezetessé tenni ezt a néhány napot.

A kenyerek nemsokára üzentek is megérkezésükről: „Ma hajnalban érkezünk haza, miután tegnap délután 16-órakor indultunk el Erdélyországból az Anyaországba. Annyi minden kavargó az emberben, hogy nem könnyű megosztani mindazt a szépet és jót, amiben mi, a dalkör tagjai részesülhettünk. Hosszú lenne a felsorolni a helyeket, ahol jártunk, és mindazt, amit láttunk, az embereket, akikkel találkoztunk, meg talán szavak sincsenek az érzések kifejezésére, amelyekkel le tudnánk írni, mennyivel lettünk gazdagabbak, mennyi szem könnyezett mind az örömteli találkozásokról, mind pedig a fájdalmas búcsúzásokról. Csakis a hála és a köszönet szavai a legmegfelelőbbek erre. Ezt csak ott, csak akkor és csak az tudja átélni, átérezni, aki velünk volt. CSODÁLATOS VOLT EZ AZ EGY HÉT! KÖSZÖNJÜK!!!!!!!”

2018. június 26-i találkozásunk során arról beszélgettünk, hogy létünk nem a véletlen műve. Létünk valakiknek az akaratán, szeretetén múlt. Mindannyian egyedi személyiségek vagyunk, mindenkinek helye és szerepe van a világban. Mindanyajunkban rejlik valami, ami csakis rá jellemző, amiben ő, és csakis ő a legjobb. „Téged akart valaki! Nem a véletlen szülötte, a természet szeszélye vagy. Énekeld bár életed dalát moll-ban vagy dúrban, Isten gondolata vagy, ráadásul zseniális gondolat, mert te TE vagy!” (Jürgen Werth)

Aztán beszélgettünk a kenyeri barátainkkal együtt-töltött napokról, majd megünnepeltük Gagyi Jolán klubtársunk szülinapját (a képen). Isten éltesse sokáig!

Évzáró – 2018. július 10. „Az öregkor legnagyobb, egyetlen, tiszta ajándéka a nyár” – mondta Márai Sándor. Mi is nyaralni készülünk! A bizonytalan időjárás miatt az évzárónkat a klubhelyiségben tartottuk meg. Mindenki jó hangulatban fogyasztotta a sok finomságot - szalonna, zsíros kenyér, sütemények - majd énekelgetve zártuk be az évadot. Jó vakációt mindenkinek!

Barátom, gyere haza!

► Kovács Hont Imre

Hazaköltöztek a barátomé, most már végleg. Egykori osztálytársam és a férje Németország és Svájc után ismét Erdélyben lagnak. Talán öt és fél éve nem találkoztunk. Más irányt vett az életünk térben és időben, sőt ezalatt mi magunk is megjártuk a Nyugatot. De most ismét itthon vagyunk, és leírhatatlanul boldog vagyok, amiért a sok elszipantott barátom után kettőt végre „hazaengedett” Európa jóléti fele. Ők sem a pénzt, hanem az otthonérzetet választották.

Gyakran belegondolok, hogy melyik döntés a nehezebb: kimenni vagy hazajönni? És nem tudok rá válaszolni. Ugyanúgy belémégett a szülőktől való búcsúzás nehéz, de adrenalinnal telített órája, mint az utolsó angliai munkanap búcsúasztól terhes hangulata. És egyáltalán: hol nehezebb? Itthon kevés pénzből, de családi, baráti, szomszédai támogatással, vagy Nyugaton sok pénzből, de bérházban, idegenként, mindössze néhány ismerősre és alig egy-két barátára szorítkozva? A recept személyre szabott, és az egész az itthoni nevelésből indul ki. Egy szétment családból talán könnyű elmenni. Egy folyton ittas apától, egyfolytában szakáló anyától lehet, hogy könnyű elszakadni. Főleg ha alig múltál 25, és már naponta megkapod a nőülésre, férjhez menésre, sőt unokára vonatkozó célzásokat. És ilyen közegbe a visszatérés is nehezebb – gondolom. Amit viszont nemcsak gondolok, hanem tudok, mert tapasztaltam: a legtöbben csupán néhány évre indulnak ki, pénzt keresni, majd hazaköltözni. Csakhogy a néhány havonta, félévente megejtett látogatások alkalmával találkozunk a 10 perces késésre fittyet hányó

buszsofőrrel, az igazgatót játszó portással, a magas lóról beszélő ügyfélszolgálatossal, és ilyenkor megbicsaklik a határozottság, kicsit megfakul a honvágy. Nem is elsősorban a pénz vagy a rossz utak, hanem a primitív emberi beidegződések miatt. A sok rosszmájú kérdés, számonkérő megjegyzés, a számunkra közömbös emberek irreleváns véleménye miatt. És aki ezt nehezen viseli, inkább nem jön haza. Érthető. A fiatalok nagyfokú kivándorlását nem kenhetjük a politikusokra. A fő hiba a helyi közösségekben van. Ott, ahol a nyugdíjasok már nem vezetik be a vizet a házba, nem csináltnak maguknak új szemüveget, mert „nekik már úgyis mindegy”. Ahol a középkorúak motiváció nélkül élnek egyik napról a másikra. A fiataloknak a pénznél is jobban hiányzik a pozitív hozzáállás, az akaraterő, az ambíció. A „bezzeg a mi időnkben” mindig ront a helyzeten, mert száz évvel ezelőtt is volt, és száz év múlva is lesz bezzegelés. A Nyugat varázsa pedig éppen az, hogy nem szól bele a fiatalok kibontakozásába, nem kínálja bezzegeket. Nem várja el a népviseletbe öltözést, nem esik kétségbe, ha borotvátlan férfit vagy ittas nőt lát.

Igen: rengeteg kísértésbe belevisz, de semmit nem vár el. Itthon viszont az a módí, hogy megvan az idősebb nemzedékek által diktált társadalmi elvárások rendszere, és ennek meg kell felelni – kiváltképpen faluhelyen.

Mindezek dacára határozottan meggyőződésem, hogy érdemes. Érdemes itthon befektetni a külföldön megkeresett pénzt, és érdemes itthon hasznosítani az ottani tudást. Leginkább pedig érdemes hazacsempészni azokat a viselkedésmintákat, amelyeknek a nemléte (sőt helyenként tiltása) miatt – tudat alatt – itthonról „menekültünk”. Nagyon sokat tehetünk azért, hogy jobb világot teremtsünk idehaza. Míg Nagy-Britanniában csak százezrek magyarok (négszázszázrománok?) lehetünk, vagy bármely más jóléti államban csupán másodrangú lakosok, bevándorlók, addig itthon a nyugati szemlélet hírvivőivé válhatunk. Hitelesen mondhatjuk el és mutathatjuk meg, hogy mi jobb és mi rosszabb. És azt is, hogy mitől. Szülők, ne várjátok el a gyermeketektől, hogy a ti utatokat járja! Lehet, hogy éppen ezért ment el. Ti pedig, akik valahol külföldön gürcöltök, ne azért tegyétek, hogy sok pénzt tudjatok elverni! Amiből ott a jeleneteket rendeztetek, abból itthon jövőt építhettek! És el nem tudjátok képzelni, mekkora szükség van itt rátok! Kicsit kelet-európaiasan – hebegve-habogva, ötletlenül és borulátóan –, de mindannyian várunk! Várjuk az ötleteiteket és a derülátásokat. Gyertek haza!

(Hargita Népe, 2018. jún. 29.)

A 9. Soltis Lajos Fesztivál

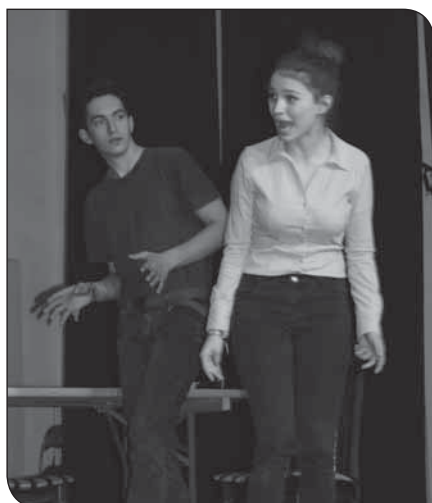
2018. június 13–17. között zajlott a 9. Soltis Lajos Országos Színházi Találkozó, Celldömölkön. A Bodor Péter Színkör nagy csoportja 16-án lépett fel Sipos László darabjával, az Egy család történettel, a szerző rendezésében. Az előadásban a csapat jól szerepelt. Ölbei Livia a Vas Népében megjelent cikkében ezt írja: „A 9.

találkozó különben szinte színházi nevelési fesztiválként értelmezhető: többet hoztak ilyen típusú produkciót. De volt sok más is: az erdőszentgyörgyi Bodor Péter Színkör például ezúttal Sipos László színészhallgató (szintén a „Soltis-istállóból”) Egy család történet című darabját mutatta meg Cellben, igazi pillanatokkal, a szerző rendezésében.”

A találkozó valójában lehetőséget adott a színjátszóinknak, hogy megismerkedjenek a legkülönbözőbb színpadi előadásokkal. Igazi élmény jelentett a Nagy Péter István rendezte Szentivánéji álom című darab, amellyel a színjátszóink a körspataki színjátszó táborban már korábban ismerkedtek, ugyancsak Nagy Péter István vezetésével.

Csoportkép a fesztivál résztvevőiről

Jelenet az előadásból

Köszönetet mondunk a Soltis Lajos Színháznak és Celldömölk város önkormányzatának a szíves vendéglátásért, valamint Erdőszentgyörgy önkormányzatának a támogatásért, amelynek segítségével színjátszóink részt vehettek ezen a színvonalas fesztiválon.

Marosszéki Lófuttatás és főzőverseny

► Gligor Róbert László

Sikeresen zárult a VI. Marosszéki Lófuttatás, Erdőszentgyörgy neves rendezvénye, amely – a változó időjárás ellenére, idén is nagy tömeget vonzott a Pad-dombra.

Az első Marosszéki Lófuttatás célja az volt, hogy az erdélyi, Maros megyei lovas emberek egy kellemes napot tölthessenek együtt. Ez azonban az évek során, a nagy érdeklődésnek köszönhetően, igencsak kinőtte magát, óriási népszerűségnek és elismerésnek örvend mind a lovasok, mind pedig a lovat, lovas kultúrát kedvelő közönség körében.

A VI. Marosszéki Lófuttatás hivatalos megnyitójára június 23-án délután került sor, a helyi Württemberg és a 15. Mátyás huszárezred szovátai csapatának felvonulását követően. A rendezvényt Péter Ferenc, a Maros Megye Tanács elnöke, a rendezvény fővédnöke és Csibi Attila Zoltán, Erdőszentgyörgy polgármestere nyitott meg.

Péter Ferenc megnyitó beszédében kiemelte: „Nagy megtiszteltetés, hogy a Marosszéki Lófuttatás fővédnöke lehetek, örömmel teszek eleget ennek a feladatnak. Gratulálok a szervezőknek, hogy nem törődve az ellenszéllel, tudatosan és következetesen szervezik meg már hatodjára a Marosszéki Lófuttatást. Ez az esemény hiánypótló megyénkben, és nagy turisztikai potenciállal rendelkezik. Olyan esemény ez, amely a lovas sportok kedvelőinek, de ugyanakkor a laikusoknak is kellemes és tartalmas időtöltést kínál.”

Csibi Attila Zoltán a következő szavakkal köszöntötte a résztvevőket: „Öröm tölt el, hogy ismét itt állhatok, és a Marosszéki Lófuttatás hivatalos megnyitóján köszönhetek mindenkinek. Büszke vagyok arra, hogy sikerült ismét egy olyan versenyt meghirdetni és megszervezni, melyre három me-

gye kiváló lovasai neveztek be.” Kiemelte azt a hihetetlen összefogást, amely lehetővé tette a lófuttatás megszervezését. Rengeteg ember munkája van benne; a parlamenti és megyei képviselő, polgármesterek és sok szentgyörgyi ember dolgozott a megvalósításán.

Csontos János, a debreceni 2. Hagyományörző Huszárezred vezetője, a rendezvény szakkomentátora gratulált, hogy „sikerült Maros megyében ezt a rendezvényt, mint turisztikai terméket kialakítani”.

A 2018. évi lófuttatáson a lovasok három versenyszámban mértek meg. Ezek a következők: Marosszéki lófuttatás, Angol futam és Huszárfutam, amit az erdélyi magyar katonai hagyományörző közösség tiszteletére rendeztek. Szombaton a huszárok előfutamával kezdődött a verseny, majd következett a Marosszéki Lófuttatás. Aztán mindkettőben a középfutamok. Az angol telivérek futamaira vasárnap került sor, majd délután a döntőkre. A legjobb lovasoknak járó díjak átadására késő délután került sor. A huszároknál a zetelaki Jakab Gábor végzett az első helyen, és vihetett el 1.500 lejt, őt követte Bocskai Gellért (Gernyeszeg, 800 lej) és Simon András lófő (Marossárpatak, 500 lej). Az angol futamban a sepsiszentgyörgyi Sas József lova bizonyult a legjobbnak (10 ezer lejt szerzett gazdájának), maga mögött hagyva Kolcz Csongor (Sepsiszentgyörgy, 2 ezer lej) és Mokán János (Gidófalva, ezer lej) lovát. A Marosszéki Lófuttatás idei győztese, a sepsiszentgyörgyi Jakab Gábor 5 ezer lejjel gazdagodott, ő a gyergyószentmiklósi Farkas Ábelnél (3.500 lej) és a kézdívársárhelyi

Dávid Zoltánnál (2.500 lej) bizonyult gyorsabbnak.

A futamok között a kétnapos rendezvényen mindvégig jelen voltak a környékbeli néptáncgyűttesek. Többször fellépett a helyi Százfogat, mellette pedig a szovátai Sirülők, a sóváradai Szuszékdöngetők, a kibédi Piros Hagyma, a gyulakutai Szivárvány és a balavásári Vásár csoport, de kibédi és szentgyörgyi ifjúsági zenekarok is lehetőséget kaptak a bemutatkozásra. A barantások, a Marosszéki Íjászok és a Hortobágyi Csikók egyedi bemutatókkal szórakoztatták a közönséget a futamok között. A közeli téren a kézművesek kínálták portékáikat eladásra, a lacikonyhák és sörcsapok sem hiányoztak.

Nagy érdeklődésnek örvendett az esti program is, a Nemzeti Lovas Színház Honfoglalás című előadása. És nem maradt el a Bojtorján együttes koncertje valamint a szabadtéri vándor mozi vetítésében a nagysikerű Kincsem című magyar film.

Az idei rendezvény egyik különlegessége a Maros megyei RMDSZ által meghirdetett Marosszéki ízek főzőverseny volt. Ez az RMDSZ színeiben megválasztott Maros megyei tisztségviselők között zajlott, amely – a megmérettetésen túl –, a közös időtöltésre és egymás megismerésére is jó alkalmat kínált. Az versenynek az volt a célja, hogy mindenki bemutassa saját vidékének kulináris értékeit. Ezért minden csapat az otthoni sajátos ételek ízét hozta el, és ezt a terítéknek is tükröznie kellett. A versenyre kilenc csapat jelentkezett különböző ételkülönlegességekkel. Így Székelyvéce tejfőlés, gombás vaddisznópörköltet készített nokedlivel, a kibédek disznópörköltet, a sóváradiai bagulyást, a jeddiek székely- házigazdák krumplis-, a balavásáriak csülkös gulyást készítettek. A nyáradszeredaiak csülkös töltött káposztát rotyogtattak, a marosludasiak liba- és mészarospörköltet főztek tökmagosan és puliszkával, a házigazdák pedig egy 45 kilogrammos malacot is sütöttek kemencében. A Császár Károly szenátor, Szócs Levente és Kránics Róbert főszakács alkotta zsűri legízletesebbnek a ludasi bélszínpörköltet, a szentgyörgyi malachúst és a balavásári gulyást találta.

Jakab Kevend szervező szakmai szempontból értékelt a rendezvényt. Kiemelte, hogy az összes tervezett programot percre pontosan tudták indítani, egyetlen rajtot sem kellett megismételni, egyetlen ló és lovas sem sérült meg – minden versenyző úgy távozott, hogy jövőre többedmagával tér vissza. Hangsúlyozta, hogy bár későn csatlakozott a szervezőkhöz, nagyszerű emberekkel dolgozott, akik minden vállalást teljesítettek. Csibi Attila Zoltán hozzáfűzte, hogy nem szabad elfeledkezni a megyei tanács támogatásáról és arról az egyesületről sem, amely a lófuttatást Marosszéken elindította, Erdőszentgyörgy ezt csak átvette, de olyan rendezvényre szeretné fejleszteni, amely a megyében etalonnak számít.

Diákokat jutalmaztak az évzárón

Tanulmányi díjakat adott át Erdősztgyörgy Város Polgármesteri Hivatala és Önkormányzata nevében Tar András alpolgármester az erdősztgyörgyi Szent György Technológiai Líceum évzáróján. Pénzjutalomban részesült az a hat diák, akik a 2016–2017-es tanévben országos vagy nemzetközi tantárgyversenyeken képviselték iskolájukat. Ez alkalommal jutalomban részesült Andries Juliánna, a XIX. Kányádi Sándor szavalóverseny országos szakaszán való részvételért, Kulcsár Klementina, a XXV. Teleki Pál Kárpát-medencei földrajz-földtan versenyen elért eredményéért, valamint Nagy Paula Ibolya az országos Legendák Világa regemondó versenyen való szerepléséért. Az országos Teleki Pál földrajz versenyen elért eredményéért kapott jutalmat Székely Béres Nóra. Szekeres Gréta az országos Tavasz Szín-Szó megmérettetésen elért eredményéért részesült elismerésben. Szilágyi Aront, a XIX. Kányádi Sándor szavalóverseny országos szakaszán

való részvételéért díjazta a város vezetősége. Gratulálunk városunk diákjainak, és kellemes vakációt kívánunk mindenkinek!

V. Bözödi Néptánc és Népzene Tábor

Július 9-15. között tartották az V. Bözödi Néptánc, Népzene és Kézműves Tábor. A táncosok haladó csoportja magyarpalatkai táncokat, a középcsoport vajdaszentiváni, a kiscsoport kőrspataki és bözödi táncokat tanult. A népdaloktatás során magyarpalatkai, vajdaszentiváni, bözödi és kőrspataki népdalokkal ismerkedtek a résztvevők. Hangszeroktatás és kézműves-foglalkozások tették színessé a tábor kínálatát. Estéknként pedig táncszínházban vehettek részt a táborlakók. A tábor szervezője a Százfonat Szociokulturális Egyesület. A szakmai oktatást Tőkés Lóránd, Kincses Olga, Kászoni Fejős Gabriella, Kászoni Szilárd, Józsa Levente, Nemes Nagy Annamária, Kovács Emese, Barabás Hunor vezették. Muzsikált a Kedves zenekar. A tábor támogatói: Erdősztgyörgy Városi Tanács, Communitas Alapítvány és RMDSZ, Bethlen Gábor Alap, Nemzeti Kulturális Alap - Magyarország, Maros Megyei Tanács.

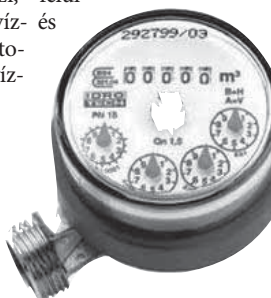
► Könyvbemutató

Hősök útján című könyv bemutatója

2018. július 27-én 13 órától a Rhédey-kastélyban bemutatásra került a *Hősök útján* című huszár emlékkönyv. Szabó Gábor és Csontos János (a képen), a debreceni 2. Honvéd huszárezred tagjai tartottak bemutatót és ismertették a *Hősök útján* című emlékkönyvet az érdeklődőkkel. A debreceni 2. Honvéd huszárezred hagyományörzői hozták létre és működtetik a Hajdú-Bihar megyei Lovas és Huszár Hagyományörző Sport és Kulturális Egyesületet. Alapfeladatuknak tekintik a katonai és lovas hagyományok ápolását. A kötet a hagyományörző egyesület munkálkodásába enged bepillantást.

Erdősztgyörgy lakóinak figyelmébe!

Felhívjuk az erdősztgyörgyi lakosok figyelmét, hogy 2018. július másodikától több ellenőrző csapat végez terepmunkát, pontosabban ellenőrzi, felülvizsgálja az ivóvíz- és szennyvízhálózatokat, leolvassa a vízórák állását.

Vakációs Bibliahét – 2018

Az Erdősztgyörgyi Református Nőszövetség csendben, nem hivalkodóan, de rendületlenül teszi a dolgát. Az ügyes kezű asszonyok rendkívüli ügyszeretettel kézimunkával, süteményekkel örvendeztetik meg olykor a rászorulókat, az idős, beteg hittársaikat. De nem feledkeznek meg a gyerekekről sem. A sokéves hagyományukhoz híven a szorgos kezű asszonyok a gyermeknap alkalmával idén is meglátogatták a napközit és az óvodát, és nemzetiségtől, vallástól függetlenül ajándékokkal kedveskedtek, hogy egy kis örömet vigyenek a gyerekek életébe.

A nyári vakáció pedig mindig alkalom arra, hogy gyerekeink többet legyenek a friss levegőn, és kötetlenebb tevékenységeken vegyenek részt. A pihenés mellett egy kicsit szórakozzanak, játsszanak, és közben tanuljanak is valami hasznosat, szépet. Ezt a célt szolgálta a vakációs bibliahét, amelyet július 17-22. között szervezett a református egyház a 5-13 év

közötti gyermekek számára. Gáspár Hajnal tiszteletes asszony vezetésével, lelkes fiatalok segítségével tartalmas hetet töltöttek együtt az erdősztgyörgyi gyerekek. Játsoztak, szórakoztak, miközben sok-sok értékes ismerettel gazdagodtak.

Sportünnep – 2018

► Pop Gheorghe

2018. június 17-én az erdőszentgyörgyi futballpályán összegyűlt közönség igazi nyári sportvasárnap részese lehetett. Örömfocit láthattak a sportkedvelők a három Öregfiú csapat tagjaitól, valamint a Küllő Sportklub két reményteli ifjúsági csapatától.

Az etédi öregfiúk...

A nyitómeccset a helyi sportklub két ifjúsági csapata játszotta. Lelkes játékok 3–3-as döntetlen eredményeztet. A Ponyori József, Csizmadi Ferenc és Eles Vlad vezetőedzők tanítványai méltán hoztak dicsőséget felkészítőikre. Két olyan ifjúsági csapatot állítottak csatarendbe, amelyek kitűnő játékkal, technikai és taktikai tudásukkal bizonyították: nagy reménységei városunk labdarúgásának. Nem hiába kötött velük szerződést a csíkszeredai Labdarúgó Akadémia.

A következő mérkőzést az erdőszentgyörgyi Voința-Akarat Öregfiúk játszották a kitűnően futballozó etédi Testvériség Öregfiúkkal. Az erdőszentgyörgyiek 2–1-es győzelmével zárult a mérkőzés. Gólszerzők Polotca Elek és Kuri Béla (Erdőszentgyörgy) és Tekerés Csaba (Etéd). A harmadik csapat az erdőszentgyörgyi OLD BLACK, vagyis az 1990-es évek Voința-Akarat ifjúsági bajnok csapata volt. Ők mindkét meccsen vesztek, 3-0, illetve 2-0 arányban. A torna első helyezettje az erdőszentgyörgyi Öregfiúk, a második helyezett az etédi Testvériség, a harmadik pedig az erdőszentgyörgyi OLD BLACK lett.

Ez a sportünnep a barátság és az együvé tartozás jegyében zajlott. Az erdőszentgyörgyi házigazdák sportszerűen, baráti érzéssel fogadták az etédi vendégcsapatokat, magatartásukkal és játékkal igazolták, hogy az egy-

kori sportolók ma is igaz barátok, ma is képesek együttműködni nagyon szép focit játszani és jó eredményt elérni.

A sikeres sportvasárnap eseményeinek felelevenítése alkalmat kínált arra is, hogy kiemeljük sok lelkes, egykori sportoló nevét. Így meg kell említenünk Székely B Lászlót, aki nagyon sokat tett településünk sportéletének fellendítéséért. Kezdő

sportolóként Székelyudvarhelyen játszott, a C ligában, majd később Gyergyószentmiklóson a B ligában, és az országos ificsapat játékosaként is hírnévre tett szert. Igazi profi focista, akinek kapcsolata a sporttal mai napig tart, és akire mi, erdőszentgyörgyiek méltán lehetünk büszkék. Hasonló büszkeségünk lehet Csizmadi Kálmán, akit az erdőszentgyörgyi sportegyesület nevelt, és mindvégig ebben az egyesületben focizott. Az 1979-es megyei bajnokságon meghatározó szerepet játszott, hiszen két óriási góllal megnyitotta az utat a továbbjutáshoz. Nem feledkezhetünk meg Trandafir Andreiről sem, aki játékosként, de edzőként is sokat tett településünk labdarúgásának fellendítéséért.

1992-ben Pop Gheorghetól vette át az edzői munkát, és teljes odaadással harcolt a csapat fejlődéséért. Sportolói tevékenysége ma sem szűnt meg, játékosként, edzőként is neveli a sportkedvelő fiatalokat.

Természetesen, 1970-től napjainkig még

Pop Gheorghe edző – az ünnepség ötletgazdája

nagyon sok tehetséges játékos nevét lehetne kiemelni. Itt szeretnénk köszönetet mondani a szép sportvasárnap szervezőinek, elsősorban Ilyés Miklósnak, az Öregfiúk csapat kitűnő vezetőjének, aki nagy odaadással hozza össze ezeket a találkozókat. Mellette kiemeljük még ifjú Tanti Gyula, Péter Zoltán, Demeter Victor, Cociș Marius, idős Tanti Gyula, Szócs István, Kozma Attila és Máthé József nevét, akik mindig készen állnak segíteni a szervezésben.

... és az erdőszentgyörgyi foci reménységei

Köszönetet kell mondanunk a rendezvény támogatóinak, azoknak a cégeknek és magánszemélyeknek, akik ajándékkal és anyagi támogatással tették lehetővé az izgalmas, szép, baráti találkozót. Köszönjük tehát Suciu Valentinnak, Péter Zoltánnak, Ilyés Miklósnak, Csizmadi Kálmánnak, Barabás Enikőnek, Keresztes Mihálynak, Fülöp Lászlónak és Ravasz Lászlónak. A legnagyobb tisztelet és elismerés nekik, mert mindig készen állnak támogatni városunk sportéletét!

**ÁLLANDÓ
TÁMOGATÓINK**

ERDŐSZENTGYÖRGYI FIGYELŐ

Kéthavonta megjelenő kulturális és közéleti lap
Kiadja a Bodor Péter Művelődési Egyesület 14555648
Főszerkesztő: Kovrig Magdolna
Szerkesztőség: Átyin Kata, Hegyi László, Kovrig Ildikó,
Kovrig Zoltán, Székely Ferenc
Tördelő-szerkesztő: Donáth-Nagy György

Postacím: 547535 str. Nicolae Bălcescu 13
Erdőszentgyörgy – Sângeorgiu de Pădure, Maros megye – jud. Mureș
E-mail: erfigyelo@gmail.com
Tel.: +40-265/578-720, +40-746/671-318
CEC Mureș – Filiala Sângeorgiu de Pădure
IBAN RO97 CECE MS35 43RO N010 5081
Készült a marosvásárhelyi Mediaprint nyomdában
ISBN 1583–8765